

Tercius liber

res que se habent vt materia cōmunis. ⁊ nō indiuidualis

Ad rationes Ad p̄mā d̄r q̄ ex illo qd̄ in se nō est nec
cessarium nō orit̄ necessitas absoluta. t̄n̄
p̄ oriri necessitas p̄ditionata supposito q̄ illud debeat acq̄ri. et sic est de
fine in executōe. q̄ lz nō sit necessarius in se. t̄n̄ si debeat acq̄ri oportz me
dia ad ip̄m p̄fuisse. Et de fine in intentōe d̄r q̄ lz nō habeat esse reale ē
t̄n̄ intentio finis acq̄rendi q̄ mouet efficiens ad causandū media ad acq̄
rendū ip̄m in esse reali ⁊ si debeat acq̄ri oportet media p̄fuisse. Ad se
cundā d̄r q̄ sicut materia est p̄pter finē ⁊ ab illo sumit necessitatē essendī
in effectu. ita ea q̄ necessario p̄sequunt̄ materiā capiūt necessitatē et p̄e
finis. qz quicqd̄ est cā cause est cā causati ⁊ sui effect⁹. vñ d̄r tercio de aia
Natura facit oia vel p̄pter necessitatē finis vel p̄pter necessitatem eorum
que sunt ad finem. Et hec de questione.

Explicit scdus liber phisioꝝ Aristotelis

Efficitur notus terno libro tibi motus

Et simul apparet nō quocqz sine caret

Boniā aut̄ natura est

p̄ncipiū motus ⁊ mutatōis scia aut̄ nobis de
natura est. oportet nō ignorare qd̄ sit motus

Necessarium enī est ignorato motu ip̄o et

ignorare naturam Determinantibz autem de motu tēp̄an
dum est eodē aggredi mō. et de his q̄ p̄sequēter sunt. Videtur
aut̄ motus esse p̄tinuoꝝ. s; infinitū appet̄ p̄mū in p̄tinuo. Vñ
et definitibz p̄tinuū p̄tingit p̄mū indigere multotiens rōne
infiniti. cū infinitū diuisibile p̄tinuū sit. Adhuc aut̄ sine loco ⁊
vacuo ⁊ tpe impossibile est esse motū Manifestū igit̄ est q̄
et propter hoc ⁊ propter illud qd̄ omniū sunt cōmunia. r̄lliter
hac om̄ibz intendendū p̄e argumētātibz de vno q̄qz istoz p̄o
sterior at̄ de p̄p̄iis speculatio ea q̄ de cōmuni bz est

It̄a initium tercij li

bz phisioꝝ. Querit̄. vtz ignorato motu necesse sit
naturā ignorare Arguit̄ p̄mo q̄ nō. qz p̄tingēs ē
ignorare naturā ⁊ nō necessariū. s; ignorato motu nō

Physicorum

necesse est ignorare naturā Secō sic. oē p̄s p̄t cognosci sine posteriori
h̄ natura p̄t est motu cū sit cā z p̄ncipiū ei⁹. ḡ p̄t cognosci sine motu
Tercio sic. sicut natura ē p̄ncipiū mor⁹ ita z q̄eris. ḡ ignorato motu p̄ q̄
etē possem⁹ cognoscere naturā. igit̄ zc. In oppositū ē p̄hs Pro res
sponione ad questionē Sciendū p̄mo q̄ postq̄ p̄hs in p̄mo libro tra
ctauit de p̄ncipijs rez naturalū. z in scdo de p̄ncipijs huius doctrine.
P̄m̄ in hoc tercio incipit tractare de motu z infinito q̄ sunt passiones in
trinsece subiecti hui⁹ libri. In q̄rto p̄o determinat de passionib⁹ ei⁹ ex
trinsecis. s. loco vacuo z tpe. vt ibi parebit. Sz in q̄nto agit de diuisione
mor⁹ in suas pres subiectias Et in sexto de diuisione ip̄⁹ in suas pres q̄
ritatias. In septimo z in octauo agit de motu p̄ copatōez ad q̄dā mouē
tia z mobilia. z in h̄ p̄z inuētiō z ordo toti⁹ libri physicōz. Sciendum
scdo q̄ cū hec scia dicat natural. q̄ z p̄siderat de natura. z natura ē p̄ se p̄s
cipiū z cā mor⁹. vt sup̄ patuit. iō in hac scia op̄z p̄siderare de motu. z q̄
eiusdē scie ē p̄siderare subiectū z p̄ se accētia z p̄prietates eius. iō in hac
scia etiā p̄siderāda sunt accētia mor⁹. z h̄ sint plura q̄ p̄sequunt motū in p̄
riculari acceptū. t̄n̄ solū repiunt q̄tuor accētia p̄ se p̄na motū in cōi. tria.
scz fm̄ rei p̄tate. q̄ sunt infinitū loc⁹ z tps. Et q̄rtū fm̄ op̄nionē āt̄ q̄z
scz vacuū. iō in hoc libro cū tractet de motu in cōi. accepto in ip̄o p̄siderā
da sunt ista accētia q̄ motū in cōi acceptū p̄sequunt. Sciendū tercio.
q̄ inter p̄dicata infinitū mag⁹ intrinsece p̄seq̄t motū. iō i eodē libro i q̄ agit
de motu. etiā agit de infinito. s. alia tria q̄ dāmō motū extrinsece p̄sequunt.
iō de ip̄is agit i alio libro. loc⁹ em̄ fm̄ rei p̄tate ē extrinseca passio rei mo
bilis siue natural. Et vacuū fm̄ op̄nionē t̄n̄. z tps ē mēsurā extrinseca
mor⁹. Q̄z āt̄ infinitū intrinsece p̄sequat motū sic. p̄bat p̄hs. q̄z mor⁹ ē p̄ se
de ḡnē p̄tinuo. s. in p̄tinuo p̄mo iuenit̄ infinitū. nō em̄ iuenit̄ i n̄tero nisi
fm̄ diuisione p̄tinui. iō d̄t text⁹ q̄ definitiōib⁹ p̄tinui multoties p̄tigit in
digere z vt̄ infinito. igit̄ cū mor⁹ sit de ḡnē p̄tinuo. z i p̄tinuo p̄ iuenit̄
infinitū seq̄t q̄ infinitū intrinsece p̄seq̄t motū Et d̄t notant̄ multoties. q̄z p̄
tinui dupl̄r definitiō p̄t. vno⁹ definitiōe materiali cū d̄t q̄ p̄tinui ē qd̄ ē diu
sibile in infinitū z i illa definitiōe ponit̄ infinitū Alio⁹ definitiōe definitiōe forma
li q̄ ponit̄ ip̄ dicamēt̄. s. p̄tinui ē cui⁹ pres copulant̄ ad aliquē terminū
cōem vniētē ip̄as. z i tali definitiōe nō ē positū infinitū. Sciendū q̄rto q̄
necē i titulo q̄stiois p̄t dicere necitate absolutā siue necitate p̄nt̄. vt sit
sensus. ignorato motu hec ē necaria simplr. s. q̄ natura ignorat. z illo⁹ in
relligi nō d̄z dicit̄ Ar̄. Alio⁹ p̄t dicere necitate ex sup̄pōne finis. vt sit
sensus. hec p̄na ē necaria. si mor⁹ ignorat natura ignorat. z h̄ mō d̄z itell̄
ḡ illa p̄pō. Cōclusio. Ignorato motu necē ē ignorare naturā. z h̄ cas
piēdo necē scdo mō. p̄z cōclusio. q̄z in definitiōe nature ponit̄ mor⁹. s. igno
rat̄ p̄tib⁹ definitiōib⁹ necē ē ignorare ip̄m definitū. ḡ ignorato motu necē
ē ignorare naturā. Et q̄ cōclusiōe seq̄t q̄ physic⁹ h̄z p̄siderare de motu.
q̄z physic⁹ h̄z p̄siderare naturā. s. natura ē p̄ncipiū mor⁹. z ignorato mo
tu necē ē ignorare naturā. ḡ physic⁹ p̄sideras naturā h̄z p̄siderare de mo
tu. q̄z ē p̄ se effect⁹ nature. Et q̄ seq̄t q̄ physic⁹ h̄z p̄siderare de infinito.
q̄z infinitū intrinsece p̄seq̄t motū. s. physic⁹ h̄z p̄siderare de motu. ḡ de ist̄
n̄ro. Sequit̄ scdo q̄ physic⁹ h̄z p̄siderare de loco vacuo z tpe. p̄z q̄z loz

Tertius liber

Tempus et tempus sunt communia omnibus rebus naturalibus. quia omnis res naturalis est in loco. et tempus est mensura motus cuiuslibet rei naturalis et secundum opinionem quorundam res naturales sunt in vacuo et mouentur per vacuum. ergo physicus habet considerare de istis per se motum eorum sequentibus. et adhuc prius agendum est de his que sequuntur motum in communi quod de rebus naturalibus in particulari. Quia ut dicit philosophus. posterior autem est de propriis speculatio ea que de communibus. Patet etiam quod prius est agendum de motu quod de omnibus istis. quia prius oportet considerare subiectum quod accidentia propria eius. sed motus se habet respectu subiecti respectu aliorum. igitur etc.

Ad rationes An oppositum. Ad primam partem solutio ex ultimo modo notabili. Ad secundam dicitur quod natura quod est ad id quod est. potest esse motu. et sic est quid absolutum. tamen in ratione nature simul est cum motu. quia natura includit respectum ad motum et operationem. Ad tertiam dicitur quod quod est effectus nature ab ipsa causatus mediare motu. sed non potest cognosci quies ignorato motu. quia ignorato habitu necesse est prius rationem ignorare. ideo per quietem sine motu non potest cognosci natura.

Primum autem sicut diximus de motu. Est igitur aliquid quod endelectia tantum est. aliud autem tantum potentia: Et eorum que sunt actu. hoc quidem hoc aliquid aliud vero quantum. aliud vero quale vel aliquod aliorum entium predicamentorum sunt. Sed eius quod ad aliquid. aliud quod est in superabundantia et defectu dicitur. aliud autem secundum actum et passivum. et omnino motum et mobile motum cum motum mobilis est. et mobile a motu est mobile

Queritur Ut motus sit actus. Arguitur primo quod non quod si sic sequeretur quod huius motum esset in actu secundum ipsam. sed hoc est falsum. quia quod mouet in quantum mouet est in potentia. huius motum non est in actu per ipsum. Secundo sic. si motus esset actus vel esset actus per ipsum vel secundus. non primus. quia non est forma substantialis. non secundus. quia non est operatio per se forma. Tertio sic. omne perfectibile habet rationem potentie. sed motus est perfectibilis per terminum ad quem. ergo motus habet rationem potentie. et non actus. In oppositum est philosophus in littera. Pro responsione. Sciendum primo quod postquam philosophus ostendit quod physicus habet determinationem de motu. Consequenter de ipso determinat primo inquirendo definitionem motus. et quod processus per diuisionem conueniens est ad inuestigandum definitiones. ut habetur secundo posteriorum. ideo ad inuestigandum predicamentum definitionem ponit philosophus tres diuisiones. sequenter ostendit qualiter motus cadit sub ipsis. unde omnis motus est aliquid. et est secundum aliquem terminum. et est alicuius scilicet subiecti quod mouetur. Et ad cognoscendum illa tria de motu deseruiunt ille diuisiones. etc.

Physicorum

Sciendū est scdo. q̄ p̄ma illaz diuisionū est diuissio entis p̄ actū z po-
tentia q̄ diuissio nō distinguit genera rez. qz potētia z actus in quolibet
genere reperiunt. z in hāc diuissione cadit mor⁹ q̄ est qdā actus. Scda est
diuissio entis in actu fm̄ decē genera rez. z in hāc diuissione p̄tinet mos-
tus. qz motus vt dicitur in rextu nō est p̄ter res ad quas est motus. q̄ q̄dem
res sp̄ sunt de genere substantie vel quātitatis vel qualitatis. vel vbi. solū
em̄ ad ista p̄dicamēta fit p̄ se motus. vñ qz motus nō fit p̄ter genera rez.
sic p̄bat̄ur. qz si esset p̄ter genera rez. vel esset aliqd̄ ex tranēū illis gene-
ribz vel aliqd̄ cōe ad illa genera. nō p̄mū. qz illa genera sufficiēter diuidūt
ens. nec scdm̄. qz nihil ē cōe vniū oclū ip̄is. s̄z solū cōe p̄ analogiā ad illa ge-
nera. Itē motus est actus imperfectus. s̄z om̄e imperfectū cadit sub eodem
genere cū p̄fecto ad qd̄ ordinat̄. nō sicut sp̄s s̄z reductiue. sicut materia
p̄ma est in genere substantie. s̄z motus nō est p̄ter genera rez ad quas ē
motus Sed qz solū reperiat̄ in illis quatuor generibz. p̄bat̄ p̄hs qz mo-
tus nihil aliud est q̄ exitus de potentia in actū. siue de imperfecto ad p̄fes-
ctū. s̄z in illis reperit̄ aliqd̄ qd̄ se h̄z vt forma z p̄fectū z aliqd̄ se h̄ns vt potē-
tia z imperfectū. s̄z in istis generibz reperitur motus. ideo d̄t̄ p̄hs qz mor⁹ z
mutatōis tot sunt sp̄s sicut z entis. s̄z q̄sibilibz p̄ motū. Sciendū ter-
tio qz motus quodamō videt̄ p̄tinere ad relatiōem in quantū mouens res
fertur ad mobile p̄ motū. iō tertia diuissio quā ponit̄ p̄hs est ip̄ius ad ali-
quid q̄ est qz relatiuoz qdā sunt fm̄ sup̄abūdantia z defectū. z sunt illa.
q̄ fundant̄ in quātitate z p̄cipue circa numerū cui p̄mo p̄uenit rō men-
sure. vt sunt duplū dimidiū. Idē vero s̄nt et equale fundant̄ in vnitare q̄
est p̄ncipiū numeri. s̄z qz sunt relatiua eq̄parantie. z nō dicunt̄ p̄ su p̄abū-
dantia z defectū. Ideo Aristoteles nō facit̄ mentōem de ip̄is. qz q̄n com-
paratur mouens ad mobile. ibi est relatio sup̄abūdantie et defect⁹. qz mo-
uens est p̄stantius mobili. Alia sunt relatiua q̄ fundant̄ in actōe vel pa-
ssione. z hoc vel fm̄ actū vt calefaciens refer̄ ad calefactū. vel sup̄ hoc
qd̄ est egisse. vt pater refer̄ ad filiū. qz ip̄m genuit. vel fm̄ potentia agen-
di. vt dñs refer̄ur ad seruū. qz p̄t̄ eū coar̄cere z in hāc diuissione cadit mo-
tus. qz p̄ motū refer̄ur motiū ad mobile. sicut actiū ad passiū. z sic ex
p̄ma diuissione sumitur qz motus est actus. ex scda vero qz est fm̄ aliqd̄.
s̄z fm̄ substantia quātitate qualitate vel vbi. Ex tertia vero qz est alicui-
us. s̄z mobilis a motiūo Sciendū quarto. qz duplex est actus qd̄dam
est actus p̄fectus nō p̄mixtus potētie. sicut est actus terminus ad quēz
et talis est entis p̄fecti z denominat̄ illud in quo est in actu simpli. Ali⁹
est imperfectus z p̄mixtus potētie. vt actus q̄ est adhuc in fieri. et talis
nō denominat̄ illud in quo ē in actu simpliciter. sed p̄ tales actum subie-
ctū eius est p̄m̄ in actu z p̄m̄ in potētia. z motus solum ponit̄ talē
actus. Unde mobile anteq̄ moueatur est in potētia ad duplicem ac-
tum. sed dum mouetur solū est in potētia ad actū completū. vt aqua ant̄
calefactōem est in potētia ad calefieri quod est actus imperfectus ad cas-
lidum esse quod est actus p̄fectus. z dum actu calefit est in potētia ad eē
calidū tantū. Conclusio p̄ma. Motus est actus. p̄bat̄. qz motus ē
aliquid. vt dictum est. ergo est potētia v̄l actus. s̄z nō est potētia. qz fm̄
motum aliquid actualiter z formaliter denominat̄ moueri. qd̄ erat p̄ius

Tertius liber

in potentia. ergo motus est actus nō tamen actus simpliciter sed actus imperfectus et potentie permixtus. **D**ubitat. Utrum motus sit actus primus vel secundus. Pro quo sciendū q̄ aliquis actus tripliciter potest dici primus. vno modo via generatōnis et temporis et hoc modo exitus rei de potentia in actum diceretur actus primus. et forma substantialis que terminat illum exitum diceretur actus secundus. et hoc primo modo motus est actus primus. sed talis actus primus est imperfectior quā secundus. Secundo modo dicitur primus prioritate actus essentis et hoc modo forma substantialis est actus primus et forma accidentalis est actus secundus. et hoc modo motus potest esse actus primus et secundus. scilicet in quantum est ad substantiam vel accidens. Tercio modo potest dici primus prioritate cause formalis in ordine ad suum effectū sicut anima dicitur actus primus corporis et operatio actus secundus et sic motus nec est actus primus nec secundus.

Ad rationes Ante oppositum. Ad primam dicitur q̄ habens motum est in actu imperfecto et permixto potentie sicut ipsum. sed nō in actu completo. Secunda ratio soluta est in dubio. Ad tertiam dicitur q̄ motus vno modo potest comparari ad mobile cuius est vel ad terminum a quo et sic habet rationem perfectibilis et nō perfectibilis. Alio modo potest comparari ad terminum ad quem est. et sic habet rationem perfectibilis et potentie. sed sicut primam acceptōnem habet rationem actus.

¶ Non est autem motus preter res ad quas est motus.

Mutatatur enim semper id quod mutatur aut sicut substantias aut sicut quantitatem. aut sicut qualitatem. aut sicut locum. Commune autem in his nullum est accipere. sicut diximus q̄ neque hoc neque quantum neque quale sit. neque aliorum predicamentorum nullum. Quare neque motus neque mutatio nullius erit extra ea que dicta sunt. cum nihil sit extra predicta. Unum quodque autem dupliciter inest omnibus. ut in hoc. Aliud quidem enim forma ipsius. aliud vero privatio et sicut qualitatem:

Hoc quidem enim album: istud autem nigrum. et sicut quantitatem. aliud quidem perfectum. aliud vero imperfectum.

Similiter autem et sicut loci mutationem. hoc quidem sursum istud vero deorsum. aut sicut quidem graue istud vero leue. Quia /

Physicorum

re motus et motus et mutarōnis tot sunt species quot 7 entis

Queritur Utrum motus sit in eodem predicamento cum suo termino ad quem. Arguit primo q̄ nō qz calefactio d̄t motū ad calozē 7 nō est in eodē genere cū calozē s̄ in genere actōis vel passiois. Secūdo sic. qz vel terminus est in eo qd̄ mouet vel nō. si sic tunc nō acquiritur per motum. si nō tunc distinguit a motu cum motus sit in eo quod mouetur. et sic non sunt in eodem predicamēto. Tercio sic. Medium aliquorum extremorum specie differt ab extremis. sed motus est medium inter terminū a quo 7 terminum ad quē ergo est alterius essentie a suo termino ad quem. Quarto sic. quādo motus pertigit ad terminum ad quem nō amplius est. ergo non est idem cum termino ad quem. Quinto sic. Forma mouens genere differt a suo mouere. ergo forma accepta per motū genere differt a suo moueri. Antecedens patet. quia forma mouens est qualitas et mouere est de genere actōis. Sexto sic. Motus nihil aliud est q̄ illud quod fuit ab agente. Sed hoc est tantum actio. ergo motus est actio agentis et solum de genere actōis. Septimo sic. Illud quod recipitur in mobili a mouente et aliquid abicit a mobili est passio. sed motus recipitur in mobili et aliquid ab eo abicit. ergo motus est passio 7 est in genere passiois et nō in genere sui termini ad quem. In oppositum sunt ea que prius dicta sunt in textu. Pro responsione. Sciendum q̄ natura et quidditate motus quinqz fuerunt opinionēs. quidam enī considerauerunt motum per comparōnem ad mobile siue ad terminum ad quem. et sic dixerunt q̄ est passio. Alij vero considerauerunt motum per comparōnem ad mouens a quo procedit. et isti dixerunt q̄ motus ē actio. Alij vero considerauerunt motum quantum ad fluxum inter medium inter terminum a quo et terminum ad quem seclusa habitudine ad mouens et ad mobile. et isti triperiti sunt. quidam enim dixerunt huiusmodi fluxum esse distinctum per essentiam a termino ad quem. et tamen nō esse in aliquo predicamento eo q̄ nō est ens perfectum sed solus est sicut via ad aliquod ens. Alij vero dixerunt huiusmodi fluxum esse realiter distinctum a termino ad quem et q̄ est vnum genus seu predicamentū ad motus speciales. Alij vero dixerunt huiusmodi fluxum nō distingui essentialiter a perfectōe ad quam tendit. sed solum fm̄ magis et minus et fm̄ esse. Et quia magis et minus nō variat speciem. ergo sequitur q̄ motus est in eadem specie cum perfectōe ad quam tendit. scz cum termino ad quem. et hec est opinio Auerrois que p̄formis est dictis Aristotelis in isto passu vbi loquitur de motu fm̄ veram naturam motus scz fm̄ id quod est secluso respectu ad agēs 7 ad patiēs fm̄ quos respectus ipi accidit ratio actōis et passiois. actōis si consideretur vt ab agente in patiēs. passiois vero si consideretur prout est in patiente ab agente. Conclusio Motus consideratus quantum ad id quod est. est in eodē predicamento cū suo termino ad quē. pbatur qz forma p̄mixta potentie 7 forma pura siue cōpleta nō differunt fm̄ essentia s̄ solum fm̄

Tertius liber

esse. scilicet motus secundum id quod est nihil aliud est quam forma recepta in mobili et potentie puritate. et terminus ad quem motus est eadem forma a puritate ut a potentia depurata. ergo non differunt secundum essentiam. et cum res possunt in predicamento per suas essentias. sequitur quod motus est in eodem predicamento cum suo termino ad quem. Secundo sic probatur. nam illud quod dicitur rei nomine et definitio est de essentia eius. sed motus capit spem nomine et de finitorem a termino ad quem est. ergo motus est eiusdem essentie cum suo termino ad quem est. et per hoc est in eodem predicamento cum eo. verum est tamen quod non est in predicamento directe et per se. quia non est ens perfectum in genere vel specie. sed reductiue tantum. sicut via ad rem alicuius generis. et in hoc aliter quod reductiue motus est in diuersis predicamentis. quod terminus ad quem motus reperitur in quatuor generibus. scilicet in substantia qualitate quantitate et ubi. sequitur etiam quod motus non est unum genus aut aliter quod uniuocum ad diuersos motus. patet quod nihil est uniuocum ad res diuersorum predicamentorum. ergo neque genus. quia omne genus est uniuocum. sed diuersi speciales motus sunt in diuersis predicamentis. Sequitur tertio quod motus non est in genere actus tantum. nec in genere passionis tantum. neque est unum predicamentum ab alijs distinctum.

Ad rationes Ad primam dicitur quod calefactio potest dupliciter considerari. Uno modo quantum ad id quod est materiale in ratione calefactionis. et sic calefactio dicitur motum ad calorem et ille motus est in eodem genere et eiusdem essentie cum calore. differt tamen secundum esse. et quia differt secundum esse. ideo aliter significat nomine caloris et nomine calefactionis. Alio modo potest considerari calefactio quantum ad suum formale. prout dicitur processum ab agere ut receptorem in patiens. et tunc dicitur actionem vel passionem. et sic actiue vel passiuue significatur. Et differt essentialiter a calore. Ad secundam dicitur quod quando mobile mouetur terminus ad quem est in eo secundum essentiam. scilicet non sub esse perfecto. sed sic acquiritur. et nihil prohibet illum terminum ibi esse uno et alio modo acquiri scilicet secundum esse perfectum. Ad tertiam dicitur quod medium completum et perfectum cuiusmodi est medium in coloribus non est eiusdem essentie cum suis extremis. sed medium imperfectum non terminatum tendens ad perfectionem cuiusmodi est motus. bene est idem essentialiter cum termino ad quem. Ad quartam dicitur quod quando motus peruenit ad terminum ad quem. licet non maneat sub esse motus. tamen idem manet secundum essentiam et sub esse magis perfecto nec est inconueniens quod idem acceptum in esse imperfecto et fieri sit via ad acquirendum seipsum in esse perfecto et in facto esse. Ad quintam dicitur quod si moueri captatur formaliter tunc solum dicitur passionem et forma acquisita per moueri differt essentialiter ab ipso. sed si captatur materialiter pro tali motu. consequentia non valet. Ad sextam dicitur quod si captatur actio pro suo materiali motu potest dici actio. sed si consideretur quantum ad suum formale tunc ultra motum addit respectum agentis

Physicorum

ad patiens. et fm hoc actio differt genera motu. Nec illo mō solū actio fuit ab agente sed etiam motus. Ad septimā dicit q̄ capiēdo passionem quantū ad suum materiale motus est passio. sed si capiatur quantum ad suū formale. vt nominat receptōem forme in patiēte tūc passio vltra motū dicit cōparatōem patientis ad agens. et hoc mō dicitur passio et motus et nō debet p̄prie cēdi q̄ actio sit passio. vel q̄ actio sit motus sed debet concedi q̄ cui insunt hec. scz actio et passio illō est motus. Et hec de questione.

Quisio autē fm vnūquodqz genus hoc q̄dē eē endelechia. aliud autē potentia. potentia existentis endelechia. fm q̄ huiusmodi motus est. vt alterabilis quidē inquantū est alterabile. alteratio est. Augmentabilis autē et oppositi. nullū em̄ commune nomen in vtriusqz augmentū et decrementū. Generabilis autē et corruptibilis generatio et corruptio. loco mutabilis loci mutatio. Qu autē sit hoc motus ab hinc manifestus est. Cum em̄ edificabile inquantū huiusmodi ipm̄ dicimus esse actu edificatur. et hoc est edificatio. Similiter autē et doctrinatio et medicatio et volutatio. et salutatio et adoleſcentia et senectus. Quoniā autē quedā eadē sunt et potentia et actu quibus nō sunt. aut nō fm idem. sed vt calidū quidē potentia. frigidū autē endelechia. multa iam agunt et patiuntur ad inuicē. Omne em̄ erit simul actiū et passiū. ergo et mouens physice mobile erit. Omne em̄ huiusmodi mouet cū mouetur et ipm̄. Vides q̄dem igitur quibusdā omne moueri mouens. Sed de his q̄dem ex alijs erit manifestū. quō se habeant. Est em̄ quoddā mouētium et immobile. sed potentia existentis cum endelechia ens agat. aut ipm̄ aut aliud inquantū mobile motus est. Dico autē hoc inquantū sic. Est em̄ es potentia statua. sed tamē non eris endelechia. et inquantū es est. motus est. Non em̄ idem est eri esse. et potentia alicui mobili. Quoniā si idem esset simpliciter et fm ratōnem esset vtiqz eris inquantum es est endelechia motus. Non est autē idem quēadmodū dictū est. Manifestū autē est et in contrarijs posse q̄dem em̄ sanari: et posse laborare alterz est. Et nāqz si vero laborare quidē et sanari idē esset. subiectū autē et sanabile et infirmum. siue humiditas. siue sanguis vnum et idem est. Quoniā autē nō est idem quēadmodum necqz color idem et visibile. Possibilis inquantū est possibile. endelechia manifestū est q̄ sit motus. Quod quidem

Tertius liber

igitur est hoc sit et quod accidit tunc moueri: cū est enelechia in ipso. et neq; plus neq; posterius ostensum est. Cōtingit em̄ vnū quodq; aliqui quidē opari. aliqui aut nō vt edificabile et edificabilis actus. inquantū ē. edificabile ē. edificatio ē. Aut em̄ hec est edificatio actus aut domus. s; cū domus sit nō amplius edificabile est. Edificatur aut edificabile. Necesse est ergo edificationem esse actum. Edificatio aut motus quidam est: At uero eadē conueniet ratio in alijs motibus. Quod aut bene dictum sit manifestū est. ex q̄b; alij de ipso dicūt. et ex eo quod nō facile est definire aliter ipsum. Neq; em̄ motum in alio genere ponere potest vtiq; aliquis. Manifestū autem intendentibus quēadmodū ponunt quidem ipsum alteritatē et inequalitatem. et quod nō est dicentes esse motum. Quoz nullum necessarium est moueri. neq; si altera sint neq; si inequalia. neq; si nō sint. Sed neq; mutatio. neq; in bec. neq; ex his magis est q̄ ex oppositis. Causa aut in hoc ponere q̄ indeterminatū quoddā videtur esse motus. Alterius aut coordinatōnis principia ex eo q̄ sunt priuatiua: et indeterminata sunt. Neq; em̄ hoc neq; tale neq; vnum ipsorum. quia neq; aliorum predicamentozū. Videri aut indeterminatum esse motū causa ē. quia neq; in potentia eozum que sunt generū neq; in actu est ponere ipsum. Neq; em̄ possibile est quantitatem potentia moueri ex necessitate. neq; quod actu quantum est. Et motus q̄dem actus q̄dam videtur esse. imperfectus autem. Causa autem est. quoniam imperfectum quod possibile cuius est actus: propter hoc igitur difficile est ipsum accipere quid sit. Aut em̄ in priuatiōnem necesse est ipsum ponere aut in potentiam aut in actum simplicem. Horum aut nullum videtur contingens. Relinquit aut igitur predictus modus actus quidē quēdam esse. sed huiusmodi actum qualem diximus difficile quidem videre. contingētē autem esse

Queritur Vtrum definitio motus sit bene assignata in qua dicitur motus est actus entis in potentia sicut quod huiusmodi. Arguitur primo q̄ non. quia quod est in actu non mouetur sed habens motum mouetur. ergo motus non est actus. Secundo sic. Omne accidens est actus entis in actu. quia presupponit ens in actu. sed motus est accidens. ergo nō est actus entis in potentia. Tercio sic

Physicorum

Omnē quod mouetur semper alio et alio modo se habet. ergo motus est alteritas. Similit̄ omne quod mouetur magis et minus accedit ad terminum. ergo motus est inequalitas. Similit̄ illud quod mouetur dum mouetur nondū habet illud ad quod mouetur. ergo motus est nō ens et persequens nō est actus entis in potentia. In oppositum est phus in textu. Sciendum p̄mo. **¶** post q̄ phus premisit aliquas diuisiones valentes ad definitōnes motus. hic p̄sequenter definit motum p̄mo in generali. Secūdo ostendit qualiter debet definiri in particulari quātum ad particulares motus. et adhuc p̄mo determinat de definitōe motus finis et comparat motum ad mouens et mobile et ad actōem et passionem et per hoc ostendit duas definitōnes motus. Sciendum sc̄do. **¶** alii qui definirunt motum dicentes. q̄ motus est exitus de potentia in actum nō subito. sed hec definitio est insufficiens. q̄ datur per ea que sunt posteriora motu. exitus em̄ est quedam spēs motus et similiter subitū in sua ratōe suscipit tempus. Est em̄ subitū quod fit in indiuisibili tempore. Et tempus per motum definitur. ergo subitū nō potest definire motum. et sic melius nō potest definiri motus q̄ p̄ actum et potentiam que sunt priora motu sicut ipsum definit phus. Sciendū tercio. **¶** aliquid est in potentia tantū et aliquid in actu tantū et aliquid medio modo se habens quod est in actu p̄mixto potentie. et illud quod est in potentia tantū nondū mouetur. et quod est in actu tantū nō plus mouetur. s̄ q̄d habet actum p̄mixtum potentie et tendit ad esse perfectum. et sic actus imperfectus habet ratōnem motus. et fm̄ q̄ comparatur ad vltiorē actum dicitur potentia et prout comparatur ad potentia p̄cedentē dicitur actus. vnde patet q̄ motus nō est potentia entis in potentia. neq̄ actus entis in actu. sed actus entis in potentia. Et p̄ hoc quod dicitur actus designatur ordo eius ad anteriorem potentia. Et p̄ hoc q̄ dicitur entis in potentia designatur ordo eius ad posteriorem actū. vnde aliquid ante q̄ mouetur est in potentia ad duplicem actum. sc̄z ad actum p̄fectū qui est terminus motus. et ad actum imperfectū qui est motus. vt aqua frigida est in potentia ad calefieri et calidū esse. Et cum dicitur q̄ motus est actus entis in potentia intelligitur de actu imperfecto. et cū dicitur fm̄ q̄ in potentia importatur habitudo ad actum p̄fectum. Conclusio prima. **¶** Motus bene definitur q̄ est actus entis in potentia fm̄ q̄ huiusmodi probat hoc philosophus p̄mo exemplariter. secūdo declarando partes illius definitōnis. Et tercio ostendit definitōnem finis totam. **¶** Primo sic. quia alteratio est actus alterabilis fm̄ q̄ alterabilis et non in quantum alteratum. et augmentatio est actus augmentabilis in quantum huiusmodi et similiter diminutio respectu oppositi et generatio actus generabilis. et corruptio actus corruptibilis et loci mutatio actus loci mutabilis et non sunt plures species motus. igitur.

¶ Secundo probatur per suas partes. Primo q̄ motus sit actus. quia illud quo aliquid prius existens in potentia fit in actu est actus. sed aliquid prius existens in potentia fit in actu per motum. ergo motus est actus. Et q̄ motus sit entis in potentia patet. Quia omnis actus est eius in quo semper inuenitur sicut lumen nunquam res

Tertius liber

peritur nisi in dyaphano ideo est actus eius. sed motus sp reperit in ente
in potentia. igitur etc. unde quia est in actu et in potentia s'm diuersa is
q'suis ipm sic sub aliquo actu. no tamē sequit q' motus no sit entis in pot
tentia. qz existens sub vno actu est in potētia respectu alterius. Et q' sit
actus entis inquantū in potentia p'z. qz no est actus eius inquantuz in
actu. vt es qn es est in actu et in potentia ad statuā mutatio eius ad sta
tuam no est actus eius inquantū est es. qz si sic q'dm esset es in actu sp
moueret ad statuā quod falsum est. ergo est actus ei' inquantū in potē
tia. Item p'z a simili. qz idem subiectū bene est in potentia ad duo con
traria. vt ad sanitatē et egritudinē. ergo si sit eadem ratio inquantū ē ens
in potentia et i actu ad duo cōtraria cū ipius inq'tū in actu sit vna rō trū
sequit q' potentia ad duo contraria esset eadem s'm rāōnem vt posse san
nari et posse egrorari quod falsum est. ergo illa potentia est alia ab actu
subiecti. ergo motus ad aliquod p'zarioz est actus illius subiecti nō in
quantū in actu sed inquantū in potentia. Tercio p'bat s'm se totam
qz omne quod est in potentia quandoqz p'ingit esse in actu sicut edificas
bile inquantū edificabile est in potentia. ergo p'ingit aliqūe actū esse edi
ficabilis inquantū edificabile. vel ergo ille actus est domus vel edificas
tio nō domus. qz edificabile inquantū huiusmodi est in actu inquantuz
edificatur domo nō existente. sed qn illa domus est nō edificat. ergo edi
ficatio est actus edificabilis inquantū h'mōi. sed edificabile inquantum
huiusmodi est ens in potentia s'm q' in potentia et edificatio est motus.
ergo motus est actus entis in potentia s'm q' h'mōi. **Conclusio scda**
Motus nō est alteritas inegalitas aut non ens. vt dixerunt pitagorici
p'pter terciam rāōnem ante oppositum. p'bat p'hus p'mo ex p're subiecti
motus. qz cuiusqz inest motus necessario illud mouet sed ea q' sunt al
tera vel inegalita vel nō entia nō de necessitate mouent. ergo motus nō
est alteritas inegalitatis aut nō ens. Scdo p'bat ex p're terminoz mo
tus. qz motus nō est magis ad alteritatē inegalitatē aut nō ens q' ad
opposita vel ex oppositis isto p'. ergo nō debet magis dici alteritas q' sil
tudo nec inegalitas q' equalitas neqz nō ens magis q' ens. unde isti
pitagorici ponebant duas coordinatōnes vnā in genere boni et positio
rum in qua ponebant ista decem vnū impar dextrū masculū quietēs res
ctum lumen bonū triangulū et eq'latrū. Alia in genere mali et p'uatuo
rum in qua ponebant ista decem multitudinē par infinitū sinist' feminā mo
tum et obliquū tenebrā malum et triangulū altera p're longiorē. 2 sic p'z
q' ponebant motum in ordine p'uatuo et mouebant eo motio qz mo
tus nō est in potentia pura nec actus purus Et qz nō p'ceperunt mediū
inter potentia puram et actū purū. ideo dixerunt motū esse quid indeter
minatū et in genere p'uatuo et circa hoc d' Aresto. q' p'pter illō motū
difficile est cognoscere quid sit motus p'pter mixtōem actus et potentie
tamē nullū sequit impossibile ponendo motū talem actū scz actum p'mū
actū potētie nec in alio genere entis p't mor' poni q' in genere act' ip'fecti
habētis ordinē ad viterioz actū. Errores ante oppositū soluumt ex dictis

Ducitur autē et mouens omne sicut dictū est. cū sit potētia

Physicorum

mobile. Et cuius immobilitas quies est. cui enim motus inest
huius immobilitas quies est. Adhuc agere enim in quantum
huiusmodi ipsum mouere est. Hoc autem facit tactu. quare simul et
patitur. Unde motus actus mobilis est. in quantum est mo-
bile. Accidit autem hoc tactu motui. quare simul patitur. Spe-
cies autem semper estimabitur aliqua mouens. Aut enim hoc aut quod
lis aut quanta. que erit principium et causa motus. Cum moue-
at ut actu homo. facit ex potentia existente homine hominem. Du-
bium autem manifestum est: quod est motus in mobili. Actus enim
huiusmodi et ab hoc. Motui autem actus non alius est. Oportet
quidem enim esse actum utriusque. Motuum quidem est in ipso po-
sse. Mouens autem in ipso operari vel agere. Sed est actiuus
mobilis. quare similiter unus utriusque actus. sicut idem spatium
est unius ad duo. et duorum ad unum: ascendens et descende-
tis. Nec enim unum quidem sunt. ratio autem non una: Simili-
ter autem est et in mouente et in moto.

Queritur Utrum motus sit subiectiue in mobili. Argue-
tur quod non. quia actus est in eo cuius est actus. sed motus
est actus mouentis. ut habetur in textu. ergo motus est in mouente
ut in subiecto et non in mobili. Secundo sic. motus est in eo quod mouet.
ut in subiecto. sed omne mouens mouetur. ut dicitur in textu. ergo mo-
tus est in mouente ut in subiecto. Tercio sic. aliquis est motus ad sub-
stantiam qui etiam est substantia sed substantia non est in aliquo subiectiue
ergo non omnis motus est in mobili ut in subiecto. In oppositum est
in textu. Pro responsione. Sciendum primo quod postquam philosophus declara-
uit formalem definitionem motus. Hic consequenter inquit cuius motus
sit actus et circa hoc ponit definitionem materialem motus. Secundo
ostendit qualiter motus est in mobili subiectiue et est actus eius. Tercio
ostendit qualiter idem motus qui est actus mobilis est etiam actus
mouentis. Sciendum secundo. quod omne mouens mouet intelligendo de mo-
uente pure physico. et hoc probat philosophus dupliciter. Primo. quia omne quod
est quandoque in potentia et quandoque in actu secundum aliquam formam mouet
omne mouens physice est huiusmodi. Secundo sic. quia cuiuslibet immobilis
quies est quies illius est motus cum motus et quies pariter opponantur. et pariter
uarii opposita habeant fieri circa idem sed immobilitas mouentis dis-

Tertius liber

etur qes dicimus em mouens qn no mouet qescere. f omne moues phy
sicu mouet. Sciendū terciō. q lz mouens physicū in mouendo moue
atur hoc tū sibi nō puenit inquantū est mouens. sz sibi accidit inquantū
lz rōnem mobilis. Cuius ratio est. qz omne tale agens cōmunicat in ma
teria cū mobili et tangit ipm tactu pprie dicto. z ab illo tangit z lz con
trarietate ad ipm quare in mouedo mouet. sz hoc est rōne materie q ē in
potētia ad formā patētis. sz mouet rōne sue forme. qz vnumqz agit
fm q ē in actu. vñ mouere ē in plus qz agere. qz oē ages mouet sz nō ecōs
tra. Intelligentie em dicunt mouere celū z non agere ipm. nā id pprie dz
agere qd p ei? actōem trahit passum ad ppriā naturā agentis z agit p cō
tactū Sciendū quarto. q ad ptractū pprie dictū tria requirunt. pmo q
tangencia sint corpora habētia vltima sūt. defectu cuius intelligentia mo
uens orbem nō pprie tangit ipm Scōdo requirit q cōmunicent in ma
teria eiusdē rōnis defectu cuius celū nō tangit pprie ista inferiora. Ter
cio requirit q habeant ptrarietate ad inuicē. defectu cui? duo orbis celest
stes ptingu nō pprie se tangunt sz iste tres pditōes simul pueniūt agens
tribus naturalibz corruptibilibz. qz mouent z mouent. moueri tū ipis ac
cidit inquantū mouet p ptractū. qd pbat pbs. qz oē mouēs mouet p for
mā p quā est in actu. vt hō actu facit ex hoie in potētia hoiem in actu et
omne qd mouet in qstū ē in potētia mouet. sed idē fm idē nō est in actu et
in potētia. f mouēs mouet nō inquantū mouens sz inquantū lz rōnem
mobilis. Tunc sit hec Cōclusio pma. Motus bñ definit q est act?
mobilis inquantū mobile. pbat. qz motus est actus alicuius z tū nō cō
uenit mouenti inquantū est mouens sed inquantū mobile z in potētia.
ergo bñ definit q est actus mobilis inquantū mobile z est ista definitio
materialis. qz datur de motu p cōpatōem ad eius subiectū qd est mobi
le. Sed definitio pus posita dz formalis. qz datur de motu p cōpatōem
ad terminū ad quē a quo motus capit spēm. Et posset definitio materia
lis p formalem sic demonstrari. Dis actus entis in potētia inquantum
hmoī est actus mobilis inquantū mobile. sed motus est hmoī. agitur zc.
Cōclusio scda. Motus est in mobili subiectiue. p3. qz oīs actus mo
bilis vt cause materialis in qua ē ē in mobili subiectiue. sed motus ē hu
iūsmodi. vt patz p definitōem postā. ergo in mobili est subiectiue.
¶ Dubitat. Vt p idē motus sit actus mobilis et mouētis p quo ē
aduertendū q mouere moueri z motus sic differūt inter se. qz motus
dz fluxū forme de esse impfecto ad esse pfectuz vel de termino a quo ad
terminū ad quē. sed mouere dz eundē fluxū. put. pcedit a mouēte in mo
bile. Sed moueri dz talem fluxū inquantū recipit in mobili a mouente.
et sic ista tria differunt fm ratōem formale dicentē qd qd erat esse. Et
quō sequit q motus se lz ad illa duo sicut materiale. Ulterius sequit
responsio ad dubiū. qz motus est actus mouētis z mobilis z vtriusqz
est idē actus materialit. Qd pbat. nā quicqd dz fm potētiā z fm actū
lz aliqū actū sibi cōrespondentē sed sicut mobile dz fm potētiā anqz
moueat z fm actū dū mouet actu. ita sūt mouens qnqz dz in potētia cū
dz posse mouere z qnqz in actu. qñ actu mouet. ergo est aliqz actus mo
uentis sicut z mobilis z ille est motus. Sz q sit vnus z idē pbat pbs

Physicorum

q: sicut est idē spacii vnus ad duo z duoz ad vñū z ascendētis z descendētis hñs tñ diuersas rōnes formales sic est idē actus q̄ fit a mouente in moto z dicitur moueri z mobilē h̄ fm diuersas rōnes

Ad ratōes An oppositū Ad p̄mam dicitur q̄ motus dicitur actus mouētis non vt subiecti sed vt causę efficiētis z est actus mobilis vt subiecti. Ad scđam dicitur q̄ non omne mouens vniuersaliter mouetur. sed tantum mouens physicus qđ adhuc nō mouetur in quantum mouens sed in quantum mobile z in potentia ad aliud. Ad terciam dicitur q̄ motus ad substantiam nō est in subiecto quod sit ens cōpletū vt est subiectū accidētis s̄ in materia q̄ est pura potentia z h̄z modū subiecti Sequitur

¶ Habet autē defectum rationabilem. Necesse est em̄ fortassis esse quēdam actum actiui et passiui hinc quidem em̄ actio. illinc autem passio: opus em̄ et finis huius quidem actio: illius autem passio. Quoniam igitur vtraq; sunt motus. si quidem alteri in aliquo sunt. Aut enim vtraq; in patiente et moto sunt. aut in agente sunt vtraq;. Aut actio quidem in agente. passio autem in patiente est. Si autem oportet z hanc actionem vocare equivoce vtrq; fiet. Sed si hoc est in mouente. motus erit. Eadem enim ratio est in mouente et in moto. Quare autem omne mouens mouebitur aut habens motum non mouebitur. Si autem vtraq; in moto sunt z in patiente. et actio et passio. et doctio et doctrina. cum duo sunt in addiscente. Primum quidem q̄ actus vnus cuiusq; nō in vno quoq; erit. Postea et inconueniens est per duos motus simul moueri. Quedam nāq; erunt alteratōnes due vnus et in vnā speciem. Sed impossibile est. sed vnus erit actus. Sed irrationabile est et duorum et alteroz fm speciem eundem et vnū esse actum. Et erit siquidē doctio et doctrina. idē z passio et actio. et docere cū addiscere idē. z agere cū pati. Quare necesse est oēm docentem addiscere. z agentem pati. Aut neq; alterius actum in altero esse inconueniens est. Est em̄ doctio actus docētis. In quodam tamen et nō decisus. sed huius z huius. Neq; em̄ vnum in duobus prohibetur vel eundem esse actū vel nō sicut esse idem. sed sicut est. quod in potentia est ad agens. Neq; necesse est docentē addiscere: neq; si pati et agere idē est. nō tñ tāq; rationē esse vnā qđ quid erat dicentem. sicut tunice et indumenti. sed sicut via a thebis ad athenas.

Ratio est in patiente subiective.

Contra hoc p[ro] arguitur fac. In illo est actio subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

Tertius liber

Argumentum

Arg[um]entum Si actio est subiective in patiente... Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

no causet nisi mouendo efficienter. id solum remanet ca agentis a qua possit aliquid denominari sicut ab aliquo extrinseco. Sic igitur fin qd aliquid denominat a ca agere sic est pdicamentu passionis. qz pati e aliqd suscipere ab agere. cu po eotra agens denominat a suo effectu sumit pdicamentu actiois. qz actio est act? ab agere pcedens in aliud. Vnde furax vero qda est intrinseca. vt logitudo latitudo vel pfunditas. z ab ista no sumit denominatio extrinseca. sz intrinseca q pnter ad quantitate. Alia est extrinseca no inherens vt tempus et locus et fin q alid denoitur a re sumit qm z fin q alid denominat a loco. sumit vbi z etia situs: qz imponat ordine ptiu in loco. Si vero talis denominatio ab extrinseco reperiat spcialiter in his q ad hoiem pntent sic sumit pdicamentu habit? vt esse vestitu vel armatu. vt cu d: equus est sellatus. Tunc respons detur ad dubiu q licz sit vnus motus q est actus agentis z patient? cu fin ipm sumunt duo pdicamenta fin q fin ipm diuersimode pnt fieri denominatoes pdicamentales. na alia res est agens a qua sumit p modum denominationis ab exteriori pdicamentu passionis. Et alia res e patiens a qua p denominationem extrinsecam sumit pdicamentu actiois. ideo actio et passio sunt pdicamenta reat distincta. qz vbi sit denominatio ab extrinseco ad distinctioem reale modoz essend a qb sumunt modi pcedicandi denominationis sufficienter distinctio rez e qb us sunt denominationes.

Arg[um]entum

Arg[um]entum Si motus sit actio vel passio videt q mot? no inueniat nisi in pdicamento actiois vel passiois z no in suba qritate qz licet et vbi. Ad hoc respondet q motus pt pferari dupl. vno modo quantum ad id qd in motu inuenit in rez natura. z qz illo mo no est nisi actus impet? tendes in vteriore pfectoem. sic est eiusde pdicamenti cum suo termino ad que. Seco mo pferat quatu ad id qd no circa ipm apprehendit scz inquantu mediat inter duos terminos z hoc dupl. qz vel pferatur per respectu ad terminu ad que inquantu reducit mobile de potentia in actu et qz no hz ipm reducere in actu nisi inquantu est actus efficientis ab agente pcedens id illo mo est actio. vel pferat p respectu ad terminu a quo inquantu ipm abicit a mobili p hoc q in mobile recipit et qz aliqd abicere a mobili pnter ad passionem. ideo illo modo motus est passio. Et supradictis habet quod definit motus in comuni. et satis haberi p quod hz definiri in particulari. qz sicut motus in coi e actus mobilis inquantu mobile. ita alteratio est actus alterabilis inquantu alterabile. z adhuc notius potest definiri motus q sit actus potentie actiue et passiu inquantu hm id. et descendendo in speciali q edificatio est actus edificantius et edificabilis

Argumentum

Argumentum Si actio est subiective in patiente... Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

Seco dubitatio est. Si motus sit actio vel passio videt q mot? no inueniat nisi in pdicamento actiois vel passiois z no in suba qritate qz licet et vbi. Ad hoc respondet q motus pt pferari dupl. vno modo quantum ad id qd in motu inuenit in rez natura. z qz illo mo no est nisi actus impet? tendes in vteriore pfectoem. sic est eiusde pdicamenti cum suo termino ad que. Seco mo pferat quatu ad id qd no circa ipm apprehendit scz inquantu mediat inter duos terminos z hoc dupl. qz vel pferatur per respectu ad terminu ad que inquantu reducit mobile de potentia in actu et qz no hz ipm reducere in actu nisi inquantu est actus efficientis ab agente pcedens id illo mo est actio. vel pferat p respectu ad terminu a quo inquantu ipm abicit a mobili p hoc q in mobile recipit et qz aliqd abicere a mobili pnter ad passionem. ideo illo modo motus est passio. Et supradictis habet quod definit motus in comuni. et satis haberi p quod hz definiri in particulari. qz sicut motus in coi e actus mobilis inquantu mobile. ita alteratio est actus alterabilis inquantu alterabile. z adhuc notius potest definiri motus q sit actus potentie actiue et passiu inquantu hm id. et descendendo in speciali q edificatio est actus edificantius et edificabilis

Argumentum

Argumentum Si actio est subiective in patiente... Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

Ad ratios Ad pma pceditur q actio et passio sunt in patiente. et sic restat soluererones in p[ro]p[ri]u. Et vnu induens adducebat p[ro] illam prem. qd posset adduci ponendo q sit vnus motus z illud p[ro] soluit. Bresto. dices q no est induens actu aliu? in altero ee. vt doctio est actus docent? in altero tra siens sine interruptioe. ideo no oportet q sit in docente. sed est docent? in hoc scz in ad diciente. tunc accis permanens est in eo cuius est actus.

Argumentum

Argumentum Si actio est subiective in patiente... Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum. Ratio est in patiente subiective in quo est fundamentum fundamentum.

Physicorum

Ad alia quatuor inconuenientia responder phus dicens. Ad primum qd nihil prohibet distinctoꝝ fm spem esse eundem actum materialiter diuer sum tamē ratione. Ad alia tria responder ordine retrogrado. eo qd vnum ex alio sequitur. Ad quartum dicit qd agere et pati sunt eadem materia liter. tamē nō formaliter. sicut sunt illa que sunt eadem definitōne quare nō sequitur docentē addiscere neq; agens pati. qz nō oportet oīa eadem eē eadem simplr. sed solum illa qbus est vnum esse et vna ratio. Ad tertium dicit qd si doctio et doctrina sint idē. nō tñ ex hoc sequitur qd docere et addiscere sunt idem sicut si sit idem spaciū distantū nō sequitur qd sit idē distare in illuc et in huc. qz spaciū sumitur in abstracto et distare in quada dam concretōne terminoꝝ. Ad quartum responder qd licet actio et passio sint vnus motus nō sequitur qd sint idem simpliciter. qz nō sunt vnus motus formaliter sed materialiter. ita qd cui insunt hec. motus est. Ad sedam rationem dicitur. qd omnis actio mouentis mobilis est motus proprie dictus capiēdo motum vt est actus imperfecti. sed actio mouentis immobilis solum est motus capiēdo motum pro actu entis perfecti vt se extendit ad oēm operatōnem

Uoniā autē de natura scientia est circa magnitudines et tempus et motū quoꝝ vnūquodq; necesse est aut infinitum aut finitū eē. Et si nō omne sit infinitū aut finitū. vt passio aut punctū. Taliū em̄ fortasse nullū necesse est in altero horū esse. pueniens vtiq; erit de natura negociantē p̄siderare si est. aut nō est. et si est quid est. Signum em̄ qd huius scie ppria p̄sideratio de ipso est. Oēs em̄ q vident ratiōnabiliter tetigisse hmōi phiam. fecerunt verbū de infinito. Et omnes tanq; p̄cipium quoddā ponunt eoz que sunt. Alij qdem que admodū pitagorici et plato p se nō sicut accidēs alicui alteri. s; sicut subiectum ipsum esse infinitum: P̄ter quod pitagorici qdē in sensibilib; neq; em̄ abstractum faciunt numerum. et erit extra celum infinitū. Plato autē extra nullam esse corpus neq; ydeas. eo qd nūq; sint ipse. tamē infinitū et in sensibilib; et in illis esse. Et hi quidem infinitū esse parem hic quidem em̄ comprehendens et sub impare reclusus adhibet his que sunt infinitatem. Signum autem huius quod est contingit in numeris circumpositis em̄ cognominibus circa vnum et extra. aliquādo quidē aliā fieri spem aliquando autem vnam. plato autem duo infinita magnū et paruum. De natura autem oīm es semper subiēiunt alteram quandā naturā infinito dictoꝝ elementoꝝ vt aquam aut aerem. aut mediū horū. Fini

Tertius liber

ta aut facientium elementa nullus infinita facit. Quicquid aut sit finita faciunt elementa quemadmodum anaxagoras et democritus hic quidem ex similibus partibus. ille autem ex omni semine figurarum per tactum primum infinitum esse dicit. Et hic quidem quolibet partem esse sicut mixturam totam. ex eo quod videt quolibet ex qualibet fieri. Hinc etiam videtur et simul aliquando omnes res firmare esse. ut hec caro hoc os. et sic quodlibet et omnia itaque fieri et simul igitur principium enim non solum in uno quoque disgregationis sed et omnium est. Quoniam namque enim omne quod fit ex homini fit corpore. omnium enim generatio propter quam quod non simul. et quoddam principium esse oportet generationis. Hoc autem est unum. quod ille vocat intellectum. intellectus autem ex principio quoddam operatur intelligens et cognoscens. Quare necesse est simul aliqui omnia esse. et incipere moueri aliquando. Democritus autem nihil alter ex altero fieri primorum dicit. Sed tamen ipsum commune corpus omnium esse principium magnitudine finitum partes et figuras differentes. Quod quidem igitur conueniens sit physicis hec speculatio manifestum ex his. Rationabiliter autem et principium ipsum ponit omnes. Neque enim frustra possibile est ipsum esse neque alia inesse ipsi potentiam nisi sicut principium. Omnia enim principium sunt. aut ex principio. Infinitum autem non est principium. eorum enim utique finis ipsius. Amplius autem et ingenitum et incorruptibile si est quoddam principium. Quodamque enim sit necesse est accipere finem. et finalitas omnium est corruptionis. Quare sicut dicimus non est homini principium. sed hoc aliorum videtur esse. Et continere omnia et gubernare. sicut affirmant quicumque non faciunt extra in finitum aliquam causam: ut intellectum aut concordiam. Et hoc esse diuinum. immortale enim et incorruptibile est. sicut affirmant anaximandros et plurimi philosophorum.

Queritur *Utrum ad physicum pertineat considerare de infinito.* Arguit primo quod non. quod non est. non cadit sub consideratione alicuius scilicet. quod non entis non est scilicet. sed infinitum non est ergo non cadit sub consideratione physici. Secundo sic. esse finitum vel infinitum est passio entis in se. quod omne ens est finitum vel infinitum. ergo metaphysici cuius est considerare de ente in quantum ens est considerare de infinito. Tertio sic. finitum et infinitum sunt passionibus abstractis de qua mathematicus considerat. ergo mathematicus habet considerare de infinito. et non physicus. In oppositum est probatum in textu. Pro responsione. Sciendum primo quod postquam probatum est in primo tractatu huius tertijs determinauit de motu. *Loq*

Physicorum

sequenter in hoc secundo tractatu determinat de infinito. eo quod infinitum se habet ad motum ut passio intrinseca eius. ut dictum fuit superius. modo consideras subiectum habet considerare propriam passionem eius. Sciendum secundo quod omnes antiqui qui de infinito locuti sunt dixerunt ipsum esse principium entium. sed diversificati sunt. quod Plato et pitagoras dixerunt infinitum non esse accidens. sed esse substantiam et subiectum aliorum. et ideo est quod ponebant numeros et quantitates esse principia rerum. cum ergo infinitum sit in quantitate sequitur quod habebant ponere infinitum sicut substantiam per se subsistentem. Sed isti duo inter se differunt. Primum. quod pitagoras solum posuit infinitum in sensibilibus. quod infinitum secundum ipsum primum provenit numeris. et ipse non ponebat numeros separatum a sensibilibus. Sed plato posuit infinitum tam in sensibilibus quam in insensibilibus. Secundo dicit quod pitagoras dicebat quod sensibilia que sunt in celo continentur a celo et sic sunt finita. ideo posuit infinitum esse in sensibilibus que sunt extra celum. plato vero non. quod nihil posuit extra celum nisi corpus sensibile neque ydeas. quod secundum ipsum ydeas nullo sunt. Tercio differunt quantum ad radicem infinitatis. quod plato radicem infinitatis posuit esse magnam et parvam. que secundum ipsum se tenent ex parte materie cui competit infinitum. Sed pitagoras radicem infinitatis posuit esse numerum parum. et posuit numerum impar esse principium finitatis quod ostendebat primo ratione sic. quod quod clauditur ab alio et per alio terminatur de se habet rationem interminati et infiniti. sed numerus par competitur sub numero impari. nam numerus par ubique divisibilis appareret. et addita unitate ad impari reducitur et per se in divisione. ac si par sub impari contineatur. ergo numerus par de se est infinitus. Secundo probatur a figura. quod quando quomodo gnomon additur quadrato remanet quadratum eiusdem speciei. sic quando numerus impar sicut ternarius quaternario additur. et sic de alijs numeris paribus. cum ergo proceditur secundum naturalem processionem numerus manet quadratus et eiusdem figure. sed hoc non fieret si adderetur numerus par. imo mutaretur figura numeri. ergo signum est quod ymformitas et finitas continentur ad numerum impari. et infinitas ad numerum parum. ergo est ratio infinitatis. et sic patet quot sunt opiniones non naturalium loquentium de infinito. Sciendum tertio quod naturalium loquentes de infinito dixerunt infinitum non esse per se subsistens. sed esse passionem alicuius nature sibi subiecte. et istorum quidam posuerunt unum tantum principium materiale omnium rerum. ut aerem vel aquam vel intermedium et dixerunt illud esse infinitum. Illi vero qui posuerunt plura elementa secundum numeros dixerunt huiusmodi principia esse finita. et nullum esse infinitum in magnitudine. quod unum solum infinitum repleat mundum. et sic alia non haberet locum. Sed illi qui posuerunt atomalia infinita secundum numeros dixerunt ex illis fieri omnia per contactum ut fuerunt anaxagoras et democritus. differunt tamen. quod anaxagoras dixit omnia constitui ex similibus partibus secundum figuram. Democritus ex partibus dissimilibus in figura. Secundo differunt. quia anaxagoras posuit quodlibet esse in quolibet eo quod videbatur quodlibet fieri ex quolibet et dicebat omnia a principio fuisse in quodam confuso chaos. a quo intellectus in tempore determinatio incepit res segregare. Sed democritus non posuit unum principium fieri ex alio. pura quodlibet fieri ex quolibet. sed de illa corpora esse esse omnium rerum principium. Sciendum quarto quod omnes antiqui conveniunt in attribuendo quatuor rationes

Tertius liber

Si infinito. Prima est q̄ ponebant ip̄m esse p̄ncipiū. q̄d̄ pbabant. q̄ in finitū nō est frustra. ergo h̄z rōnem p̄ncipiū aut p̄ncipiari. sed infinitū nō h̄z rōnem p̄ncipiari. q̄ si haberet p̄ncipiū haberet finem. et sic nō esset infinitū. Sed in hac rōne cōmittit̄ ēquocatio in p̄ncipio et fine vt dicitur fuit in rōne mellissi. Sec̄da p̄ditio est. q̄ infinitū est ingenitū et incorruptibile ingenitū quidem. q̄ nisi sic haberet p̄ncipiū et si corruptibile haberet finē. et sic nō esset infinitū. Tercia p̄ditio est. q̄ infinitū om̄ia cōtinet et gubernat. et sicut sc̄da sumit̄ ex p̄ma. ita ista ex duabz p̄mis. q̄ p̄tens et gubernās est p̄ncipiū ingenitū et incorruptibile. Quarta cōditio est q̄ infinitū est quoddā diuinū. et seq̄tur ex p̄cedētibz. q̄ cū infinitū sit immortale et ingenitū op̄ret q̄ sit q̄dā diuinū. q̄d̄ aut̄ veritatis habeant iste p̄ditōnes in sequentibus patebit. Conclusio. Ad p̄physicum p̄tinet cōsiderare de infinito si est aut nō est. p̄bat p̄ h̄us rōne et signo. rōne sic. q̄ scientia de natura est circa magnitudines tempus et motū. sed quo d̄l̄ber istoz. necesse est esse finitum vel infinitum. ergo ad scientiam naturalem p̄tinet cōsiderare de infinito. Et q̄ aliquis possit dicere q̄ p̄sideratio de infinito p̄tinet ad metaphysicū rōe sue cōt̄tatis. iō ponit p̄hs in hac rōne q̄ nō om̄e ens est finitū vel infinitū. q̄ punctus nō est finitus nec infinitus. Aduertendū est t̄m q̄ finitū et infinitū p̄nt capi dupl̄. Vno^o vt se tenent ex p̄te forme. et sic sunt passiones entis in q̄tū ens et sic p̄tinent ad metaphysicū Alio mō p̄siderant vt se tenent ex p̄te materie et q̄t̄tatis q̄ seq̄tur materiā. et sic sunt passiones entis naturalis. et hoc mō p̄tinent ad physicū vel ad mathematicū. q̄ ambo p̄siderant de q̄t̄tate. Signo sic arguit p̄ h̄us. q̄ om̄es qui rōnabiliter de naturalibz tractauerūt fecerunt capitulum de infinito. vt p̄us patuit ponendo diuersas rōnes antiquoz de infinito. ergo signū est q̄ ad p̄physicum p̄tinet cōsiderare de infinito.

Ad rationes Ad p̄mam dicit̄ q̄ licz nō sit infinitum in actu. tamē est infinitū in pot̄tia. et eo mō quo est sc̄bile. Ultra dicit̄ q̄ licet de infinito materiali in actu nullo modo sit scientia positua sciendo q̄d̄ sit infinitū. est tamē de eo sc̄ta p̄riuatua sciendo de ip̄o quid nō est. Ad aliam patet solutio in probatōne conclusionis.

¶ **Esse aut̄ aliquid in infinitū que fides ex quin q̄ contingit maxime intendētibz ex tempore. hoc em̄ in infinitū. Ex magnitudinibz diuisione. Utuntur em̄ mathematica infinito Amplius sic utiqz solū nō est deficere fieri et corrumpi si in finitum sit. Amplius includendo finitū semper ad aliquid. Quare necesse est nullū esse terminū. si semper includere necesse est alterū ad alterū. Maxime aut̄ et magis proprie q̄d̄ cōmunē facit dubitationē om̄ibus propter id em̄ quod intellectū non est deficere. et numerus infinitus videtur esse et mathematice magnitudines. et quod ē extra cælum. Infinitum autē**

Physicorum

cum sit extra .et corpus infinitū videtur esse et mundi. Quid
enī magis vacuum hic q̄ ibi . q̄ quidem in vno loco et vbiq̄
esse magnitudinē. Simult autē et si vacuum est . et locus in
finitus et corpus infinitum necesse est esse. Contingere enī ab
esse nihil differt in perpetuis. Habet autē dubitationē de
infinito p̄sideratio . et nāq̄ nō esse ponentibz multa impossibi
lia accidūt z eē Ampli. Vt q̄liter ē . vtz sicut suba aut sicut acc̄ns
p̄ se alicui nature aut neutraliter Sz nihilomin⁹ est infinitū et
infinita magnitudine. Maxime autem est physici confide
rare si est magnitudo sensibilis infinita. Primum igitur de
terminandū quot modis dicat̄ infinitū. Vno quidē igit̄ modo
q̄s impossibile est transire ex eo quod nō est aptum transiri . vt
est vox inuisibilis. Aliter autē transitum habens inconsuma
bilē . aut q̄s vix . aut q̄s aptū natū est habere nō tū habet tran
situm aut finē Amplius infinitū est om̄e . aut fm appositio
nem . aut fm diuisionē . aut vtroq̄ modo Separatū quidē igit̄
tur esse infinitum a sensibilibus . ipm aliquid ens infinitum im
possibile est Si nāq̄ neq̄ magnitudo neq̄ multitudo est . sub
stantia autē ē ipm infinitū . z nō acc̄ns . indiuisibile erit Diuisi
bile enī aut magnitudo aut multitudo erit. Si autē indiuisibi
le est . non infinitum . nisi sicut vox inuisibilis. Sed neq̄ sic
dicunt affirmantes esse infinitum . neq̄ nos querimus . sed si
cut intransibile. Si autē fm accidens est infinitū . nō erit vtiq̄
elementū eoz q̄ sunt fm q̄ ē infinitū . sicut neq̄ inuisibile locu
tionis . q̄uis vox sit inuisibilis Amplius quō cotinget ali
qd esse ipm infinitū . si qdē nō fm numez z magnitudinē . quo
rum est per se passio quedā infinitū. Adhuc enī minus necesse
q̄s numez . et magnitudinē. Manifestū autē est q̄ nō contin
git infinitū esse . sicut actu . i . ens . et sicut substantiā z p̄ncipiū
Erit enī q̄libet ipius acceptū infinitū si p̄tibile. Infinito enī
eē z infinitū idē ē . si suba infinitū ē z nō de subiecto. Quare at in
diuisibile ē . aut in infinita diuisibile. Vltra at̄ infinita eē idē ipo
ssibile ē . At p̄o sicut aerz . aer ps ē . sic z infiniti infinitū. Si qdē
suba ē z p̄ncipiū infinito nāq̄ eē z finitū idē eēt ipartibile . igitur
et indiuisibile est . sz impossibile est . eē actu infinitum. Quan
tatem enī aliquam necesse est esse fm accidens . ergo est infu

Tertius liber

nitum sed si sic dictum est qd nō contingit ipsum dicere pncipiū. sed illud cui accidit vt aerem aut par. Quare incōuenienter vtiq; enunciant dicentes sicut pitagorici dicunt. Summū em̄ substantiam faciunt infinitum et p̄iuntur. Sed fortassis hec quidem ē vniuersalis questio magis. Si contingit in mathematicis infinitum esse. et in intelligibilibus. et in nullā habentibus magnitudinem. Nos autem intendimus de sensibilibus. et de quibus facimus scientiam vtrū in ipis est. aut nō est corpus infinitum in augmentum

Querit Vtrū infinitū sit ponendū in actu Arguit qd sic qn̄ qd rōnibus. Prima est. rps est infinitū. et rps ē in actu. ergo infinitū actu est. Maior p̄r. qz rps nō incepit nec desinet. quia oē qd incepit vel desinet esse est sub tpe. Secda rō magnitudo est diuisibilis in infinitū. et p̄uenit numeris augmentari in infinitū. et etiā mathematici in suis demonstratōib; vtiunt̄ linea infinita. q̄ infinitū est ponendū. Tercia rō. generatōes et corruptōes sunt infinite. s; hoc nō est nisi eēt aliqd materiale p̄ncipiū infinitū ex quo fierent generatōes et corruptōes. ergo infinitū est. Quarta rō ē. nā extra om̄e finitū sumit̄ aliqd aliud qd p̄tinetur et terminatur p̄ aliter et si illud itez terminabit̄ per ali quod aliud. est p̄cessus in infinitum in corporib;. vel oportet esse vnum corpus infinitū quod a nullo p̄tinet. et vtrōq; mō sequitur infinitū eē ponendū. Quinta rō est. qd videt̄ intellectui et ymaginatōi est verū vt ponunt antiqui nō ponētes diām inter intellectū et ymaginatōem. s; contingit ymaginari infinitū. qz extra celum ymaginat̄ infinitum spaciū. vel ergo illud est repletū corpe fm̄ se totū. et sic habetur intentum. vel pro vna p̄te repletū et p̄ alia p̄te vacuum. qd nō p̄t esse cū sit eiusdem dispositōnis. vel est totū vacuum qd esse nō potest. qz cum vacuū sit locus nō repletus corpe. aptus natus tñ repleti. et in p̄p̄tuis nō differunt esse et posse vt d̄r in textu. sequitur qd illud spaciū est actualiter repletum corpore infinito. In oppositū est p̄bus in textu. Pro responsione

Sciendū p̄mo. qd postq̄ p̄bus ostendit̄ p̄sideratōem infiniti p̄tinere ad physicū. et recitauit op̄iones antiquoz circa infinitū. Osecūq; ter incipit ostendere qualiter ponendū sit infinitū et qualiter non p̄mo ponēdo rōes arguētes infinitū eē. deū rōes p̄bātes infinitū nō eē. Et tercio. veritatē demonstrādo q̄liter sit et q̄liter nō sit. et qd sit infinitū. et vltimo soluedo rōes adductas ad ostēdēdū infinitū eē. vñ d̄r in textu. ē magna dubitatio de infinito vtrū sit vel nō sit. qz oīno nō ponētib; infinitū multa p̄tingūt incōuenientia. vt p̄tendūt aliq̄e rōnes an̄ oppositū. etiā ponētib; actu infinitū plura incōuenientia p̄tingūt vt postea videbitur Et etiā dubitatio si ponat̄ infinitū. vtrū sit sub a p̄ se subsistēs vel actūs alicui inherens. vel neutralit̄ sit ponēdū Sciendū scdo. qd infinitū fm̄ Aristo. d̄r qn̄q; modis. infinitū em̄ idē ē qd intrāibile. iō tot modis d̄r q̄t modis intrāibile d̄r. Primo mō d̄r infinitū negatiue. vt idē est quod

Physicorū

nullo mō p̄t transiri vt punctus vel vnitas sicut vox d̄r inuisibilis negat̄
riue. qz nō est de genere visibilū. Secōdo mō d̄r infinitū qd̄ a nobis nō p̄t
transiri. vt pfunditas maris. Tercio mō d̄r infinitū qd̄ transitū h̄z. s̄
difficiliter transibile est a nobis. vt ire ab hinc vsqz in indiā. Et istis du
obus modis d̄r infinitū quo ad nos. Quarto mō d̄r infinitū qd̄ est ap̄
tum natum transiri ⁊ habere finē ⁊ tū nō h̄z. vt linea in infinitū extensa
q̄ caret terminis. ⁊ de infinito isto mō accepto magis ē hic sermo. Quin
to mō d̄r infinitū fm̄ additōem. vt ē i numeris. aut fm̄ diuisione vt est
in magnitudinibz. aut fm̄ vtrūqz vt in tpe. Conclusio p̄ma. Non est
ponendum infinitum separatum a sensibilibz. sicut plato ponebat. p̄so
bat p̄hus tripliciter. Prima ratio est. qz si esset tale infinitū vel esset sub
stantia tantum sine magnitudine vel multitudine. vel esset cum aliquo
accidente per quod haberet infinitatem. nō p̄num. qz si esset substantia
sine magnitudine ip̄a esset indiuisibilis. qz om̄e diuisibile vel est magni
tudo vel multitudo. ⁊ si sit indiuisibilis nō est infinitū nisi solum negari
ue sicut vox dicitur inuisibilis. sed ponentes infinitum non loquunt̄ de
tali infinito. neqz de illo intelligimur sed de infinito quarto modo cap̄
so. Si vero sit substantia cum aliquo accidente per quod sit infinitū for̄
maliter captum nō erit p̄ncipiū rerum que fiunt fm̄ naturam nisi so
lum per accidens. sicut nec inuisibile est p̄ncipiū locutiōnis. cum vox
sit inuisibilis que est p̄ncipiū locutiōnis. Secūda ratio. passio est mis
nus sepabilis aut separa q̄ subiectum eius. sed infinitum fm̄ ponentes
ip̄m est passio magnitudinis vel multitudinis. sed ip̄orum neutrum po
test separari a substantijs sensibilibz. ergo a fortiori infinitum quod est
eorum passio nō potest a sensibilibz esse separatum. Tercia ratio. si in
finitum esset separatum vel est p̄ribile vel imp̄ribile. si p̄ribile sequitur q̄
quelibet pars ip̄ins erit infinita. quia erit idem infinitum et infiniti esse.
sicut em̄ quelibet pars aeris est aer. ita quelibet pars infiniti est infinitū
et cum sit diuisibile habebit plures partes. ergo multa sunt infinita que
erunt simpliciter in eodē quod est ip̄osibile. nec valet dicere q̄ talis sub
stantia sit diuisibilis per aliud accidens sibi inherens. quia tunc infinitū
nō erit p̄ncipiū rerum nisi per accidens vt prius patuit. Si vero sit
imp̄ribile tunc nō erit infinitum. nisi p̄mo modo de quo nō est ad pro
positum. vnde aduertendum est in textu q̄ p̄hus naturalis nō habet cō
siderare de infinito fm̄ vniuersalem consideratōem que de ip̄o haberi
potest. vt vtz sit in magnitudinibz mathematicis vel in substantijs ses
patis que nō sunt sensibiles. quia hec sc̄ia naturalis q̄ est de sensibilibz.
habet inquirere vtrum sit aliqua magnitudo infinita aut aliquod corp̄
infinitum fm̄ magnitudinē. Conclusio sc̄da. Infinitū in actu nō est
ponendum. probatur. quia vel ponerecur infinitum in actu separatum
a sensibilibz vt plato ponebat. vel p̄iuratum sensibilibz. vt pitagorici
ponebant. nō p̄num vt p̄us p̄batum est. nec sc̄dm̄ est ponendū. vt nunc
supponit. ⁊ p̄babitur in sequentibus.

Ad rōnes

Ad p̄mam dicitur q̄ tempus incepit esse nō
p̄ generatōem sed p̄ creatōem. nā sicut creat̄

Tertius liber

ta fuerunt celum primus motus et tempus. ideo tempus non est infinite in actu. tamen est infinitum secundum potentiam. scilicet secundum diuisionem et secundum successiones partium eius. Ad secundam dicitur quod in magnitudine bene regitur infinitum in potentia. sed non in actu. Ad tertiam dicitur quod generatioes et corruptiones sunt perpetue non propter infinitatem principij materialis. sed propter reciprocatonem et successione noue forme in eandem materiam. quia generatio unius est corruptio alterius et e contra. Ad quartam dicitur quod non est idem tangi et finire. quia tangi importat respectum ad aliquod extrinsecum tanges ipsum. sed finire non importat respectum ad aliquod extrinsecum. potest enim aliquid corpus finire proprijs terminis suarum dimensionum. ut est vltimum corpus. Ad quintam dicitur quod intelligentie credere est inconueniens. id est ymaginatio. quia non omne quod apparet intellectui est verum. maxime secundum non ponentes distinctionem inter intellectum et ymaginatioem. et sic non oportet si ymaginatio apprehendat infinitum extra celum quod ibi sit spacium infinitum. quia hec ymaginatio est ex parte ymaginantis. et non ex parte rei ymaginate. Et hec de questione

Rationabiliter quidem igitur speculantibus ex huiusmodi videbitur non esse veritas. Si enim est corporis ratio quod planicie determinatum est non erit. veritas corpus infinitum neque intelligibile neque sensibile. At vero nec numerus sic est. sicut separatus et infinitus. Numerabile enim numerus est. aut habens numerum. Si ergo numerabile possibile est numerari. et transire veritas possibile erit infinitum. Physice autem magis considerantibus ex his. Neque enim compositum possibile est esse infinitum neque simplex. Compositum quidem igitur non erit infinitum corpus si finita elementa sunt multitudine. Necesse est enim plura esse et equare contraria semper. et non esse unum ipsorum infinitum. Si namque quantumcumque deficiat potentia que est in vno corpore a potentia alterius. ut si ignis finitus sit. aer autem infinitus. Est autem equalis ignis equalis aeri in potentia quantumcumque duplicatus solum aut numerum quendam habens tamen manifestum quod infinitum excellit et corrumpit finitum. Unumquodque autem infinitum esse impossibile est. corpus enim est penitus habens dimensionem. Infinitum autem indefinite terminatum distans est. Quare infinitum corpus omniquaque distans. erit infinitum. At vero neque unum contingit infinitum corpus esse et simplex. neque sicut dicunt quidam. quod extra elementa est ex quo alia generant. neque simpliciter. Sunt enim quidam qui hoc faciunt infinitum. sed non aerem aut aquam. quia

Physicorum

sens non alia corrumpantur ab infinitate ipsorum. Habet enim
ad inuicem contrarietatem. ut aer quidem humidus. aqua autem
frigida ignis vero calidus. quorum si esset unum infinitum cor-
rumpentur utique iam alia. Hunc autem dicunt alterum esse.
ex quo hec sunt. Impossibile autem est esse huiusmodi quia in-
finitum. De hoc enim commune quod est dicendum. et de omni simi-
liter et aere et aqua et quolibet. Sed quod non est huiusmodi corpus sen-
sibile extra vocata elementa. Omne namque quod ex quo est et re-
soluitur in hoc. Quare esset utique hoc propter aerem ignem et terram
et aquam. videtur autem nullum. Neque igitur ignem neque alio-
elementorum nullum contingit infinitum esse aliquod. Omnino
enim et preter id quod infinitum sit aliquod ipsorum impossibile est
esse. si finitum sit oportet aut esse. aut fieri. unum aliquod ipsorum
sicut dicit Eradicus omnia fieri aliquando ignem. Eadem autem
ratio et de uno quod faciunt extra elementa physici. Omne enim
mutatur ex contrario in contrarium. ut ex frigido in calidum. Oportet
autem de omni in his considerare si contingat aut non con-
tingat corpus sensibile infinitum esse. Quod autem omnino
impossibile sit corpus sensibile infinitum esse ex his manifestum
Aptum enim natum est omne sensibile alicubi esse. et locus aliquis est
vniuersumque et idem partis et omnis est. et totius terre. et vniuersi glebe. et
ignis et scintille. Quare si quidem sit eiusdem speciei aut immobile erit.
aut si mouebitur. et impossibile est utrumque. Quid enim magis deorsum
aut sursum aut alicubi. Dico autem ut si gleba sit alicubi.
ipsa mouebitur. aut ibi manebit. Locus enim infinitus erit sibi
et cognatus sibi corporis. Ut igitur continebit totum locum.
et quomodo Que igitur mansio. et ubi et motus ipsius. aut enim ubique
manebit. Non ergo mouebitur. aut ubique mouebitur. non ergo sta-
bit. Si autem dissimile est omne. dissimiles et loci sunt. et primum quidem non
vniuersum corpus omnis est. sed aut in tangendo. Postea autem finita hec
erunt. aut infinita specie. Et finita quidem non esse possunt. Erunt
enim alia quidem finita. alia vero non si omne infinitum est ut ignis aut
aqua. Corruptio autem huiusmodi quod tale ex contrariis erit sicut di-
ctum est prius. Et propter hoc nullus unum et infinitum ignem
fecit neque terram physiologorum. sed aut aerem. aut aquam. aut ipsorum
medium. quia locus vniuersumque manifestus erat et deter-

m uij

Tertius liber

minatus. Hec autē se habent ad ambo sursum et deorsum. Si autē infinita et simplicia sunt et loci infiniti et elementa infinita erūt. Si autē hoc impossibile est. et loci finiti sunt. totū finitū eē necesse est. Impossibile em̄ est nō cōpare locū et corpus. Neq; em̄ locus om̄s maior est q̄s quantūcūq; p̄tingit corpus simul esse. Similiter autē neq; infinitū erit corp⁹ neq; corpus maius q̄s locus. aut em̄ vacuū erit aliquod. aut corpus nul⁹ q̄s aptū natū est esse. Anaxagoras autē inconuenienter dicit de infiniti manifestatione. Fulcire em̄ ip̄m seip̄m quidem dicit infinitum. Hoc autē est. qz in seip̄o est. Aliud em̄ continet nihil: tanq; vbi vtiq; aliquid sit. aptum natum sit ibi esse. Hoc autē nō verū est. Erit em̄ aliquid alicubi vi. et nō ibi aptū natum est eē. Si igitur q̄s maxime non mouetur totum quod in seip̄o nāq; fulcitur. et in seip̄o est. immobile om̄e necesse est. Sed quare nō aptū natū sit moueri dicendū est. nō em̄ sufficiens est sic dicentē euadere. Erit em̄ vtiq; et quodlibet aliud nō motū. sed aptū natū esse nihil p̄hibet: quoniam et terra nō fertur. neq; si infinita esset cohercitatē a medio. Sed nō. qz nō habet aliud vbi veheret. manebit in medio. sed nō mouebit. qz nō apta nata est sic. sed t̄m licebit vtiq; dicere quia fulcit seip̄am. Si ergo neq; in terra hec causa est cū sit infinita. sed qz granitatē habz. graue autē manet in medio. similiter et infinitū manet vtiq; in seip̄o propter quandā aliam causam. sed nō qz infinitū est. et fulcit ip̄m seip̄m. Similiter ac manifestū qz et si sit quelibet ps indigebit manere. Sicut em̄ infinitū in seip̄o manet sefulciens. sic et si quelibz pars accipiat in seip̄a manebit. Totius em̄ et ptis similia loca sunt sicut terre totū et glebe deorsum. et ois ignis et scintille sursum. Quare si infiniti locus. quod in seip̄o et idem partis manebit ergo in seip̄o. Om̄ino autē manifestū est qz impossibile est sūl dicere infinitū corpus. et locū quendā corporibz eē: si oē corpus sensibile aut granitatē habet aut leuitatē et si graue qdē in mediū natura hz ferri. Si vero leue sursum: necesse em̄ et infinitū corpus. Impossibile at̄ aut om̄e vtrūlibet aut mediū vtrūq; sustinere. Nō em̄ diuides. aut quō infiniti erit h̄ qdē sursum. illō at̄ deorsum. aut vltimū aut mediū. Ampli⁹ oē corp⁹ sensibile i loco ē. Loci at̄ spēs et d̄m̄tie sursum et deorsum. an̄ et retro. dextro sursum

Physicorum

et sinistrozorum. et hec non solum ad nos et positōne sunt s; in ipso toto determinata sunt. Impossibile autem in infinito hoc esse. Simpliciter autē si impossibile est locū esse infinitum. In loco autē omne corpus est. impossibile est infinitum esse aliqđ corpus. At vero qđ alicubi est et in loco est. et qđ in loco est alicubi est. Si igitur neq; q̄tatem possibile est in finitam esse. Quantum em̄ aliquid erit vt bicubitū aut tricubitum. Hec em̄ signant q̄tum. sic in loco q; alicubi. Hec autē aut sunt sursum aut deorsum aut in aliqua alia distantia que sunt sex. Horz autem vnūq; terminus aliquis est.

Queritur Vtrum sit aliqđ corpus sensibile actu infinituz. Arguitur primo q; sic. q; motus infinitus p̄ supponit mobile infinitū. s; motus celi est infinitus. ergo celū est infinitū. Secūdo sic. in celo reperit̄ infinitū fm̄ potentiam diuisionis cū sit continuum. ergo ibi est infinitum in actu. n̄a tenet. q; in perpetuis nō differunt esse et posse. Tertio sic. finitū et infinitum p̄uatiue opponuntur ergo habent fieri circa idē sed finitū in actu reperit̄ in aliquo corpore sensibili. ergo similiter potest reperiri infinitum in actu. In oppositum est p̄hs in textu. Pro responsione. Sciendum est primo. q; postq; p̄hus reprobauit opiniones nō naturaliter loquentuz de infinito. qui ponebāt infinitum eē substantiam per se subsistentē. Cōsequēter ponit ratōnes ad improbandum opiniones antiquozū naturaliter loquentium qui ponebant infinitum esse actu. sicut accidens alicui nature sensibili.

Sciendū est scdo. q; fuit cōmunis opinio p̄hoz aristotelem p̄cedētium. celū esse de natura quatuor elementoz. Et q; ipse nondū pbauerat celū esse alterius nature a quatuor elementis. ideo in suis rōnibus p̄cedit ac si nō esset aliqđ corpus sensibile p̄ter quatuor elementa. Et postq; in p̄mo de celo. pbauit celū esse alterius nature ab elementis ad maiorē veritatis certitudinē reiterat p̄sideratōem de infinito. ostendēs vlt̄er q; nullū corpus sensibile est infinitū fm̄ distincta simplicitia corpora. et sic p̄sideratio tradita ibi de infinito est vlt̄ior quantū ad extensionē q̄ p̄sideratio hic tradita. tū nō est vlt̄ior fm̄ eādē ratōem generis scibilis.

Conclusio p̄ma. Nō est ponēdū actu infinitū accūs alicui nature sensibili. pbaf. q; vel illud esset in corporib; z̄ p̄inuis vel in numeris. non p̄imum. q; nullū de se terminatū est infinitū. sed de ratōe corporis est q; sit planicie terminatū sicut de ratōe linee est q; sit inter duo puncta. z̄ sup̄ficie q; sit inter duas lineas. ergo nec est actu infinitū. Nec scdm. q; nullum infinitū p̄ numerari. cū nō possit p̄transiri. sed ois numerus p̄ numerari vel p̄transiri. eego nullus numerus est actu infinitus. z̄ ista ratio cōprehendit duas ratōes p̄cedentes logice. q; ex cōmūib; z̄ pbabilibus p̄cedunt z̄ nō ex necessarijs. q; si aliquis poneret corpus infinitū negaret q; sit de ratōe corporis terminari sup̄ficie etiā ponens numerz. actu infinitum negaret q; sit de ratōe numeri q; possit actu numerari. sed q;

Tertius liber

ista dicta sunt famosa et probabilia. Ideo Aristoteles arguit probabiliter
Conclusio secunda. Nullum est corpus sensibile actu infinitum. probat
per philosophum quinque rationibus naturalibus. Prima procedit supponendo elementa
ta esse finita secundum multitudinem. Et arguit sic. si aliquod corpus natura
le esset actu infinitum. vel esset compositum vel simplex. non primum. quia cum ele
menta ponantur finita in multitudinem non possent componere infinitum
nisi aliquod illorum esset infinitum in quantitate. vel ergo esset tantum unum in
finitum vel omnia. non tantum unum. quia cum in maiori corpore semper sit
maior virtus. in infinito esset infinita virtus. et sic destrueret alia elemen
ta. et sic non posset durare illud compositum. quia elementa non essent in eo
adequata. nec omnia possunt esse infinita. quia omne infinitum vniuersum dis
tans est et prenditur in infinitum. ergo non possunt simul esse plura in
finita. quia unum occuparet totum locum. vel oporteret duo corpora sit
esse in eodem loco quod est impossibile. Si vero illud corpus esset sim
plex. vel ergo esset unum corpus procedens quatuor elementa. ut aliquid pos
suerunt vaporem ex quo secundum eos elementa componuntur. vel esset unum
de quatuor elementis. Non primum. quia tale corpus non est ponendum pre
cedere quatuor elementa. quia unumquodque resoluitur in ea ex quibus com
ponitur. sed elementa non videntur resolui in tale corpus. ergo ex ipso non
componuntur nec potest esse unum de quatuor elementis. quia si sic tamen
esset infinite virtutis cetera conuerterentur in sui naturam. et iam essent con
uersa quod est inconueniens. Secunda ratio pro qua permittit philosophus tres
suppositiones. Prima est quod omne corpus naturale habet naturale appetitum
dinem ad locum aliquem. Secunda est. cuiuslibet corpori naturali conuenit
aliquis locus determinatus in vniuerso. Tercia est. idem est locus natu
ralis totius et partis. Tunc arguitur sic. si esset corpus infinitum
sensibile. vel esset homogenium vel eutrogenium. si primum. sequeretur quod quel
bet pars eius semper moueret. vel quod quelibet desceret. sed vtriusque est im
possibile et destruit rationem nature. quia si semper moueret natura non esset
principium quiescendi. et si semper quiesceret natura non esset principium
mouendi. pariter tamen consequentia. quia cum quelibet pars esset in loco
totius non magis haberet inclinationem ad partem vnius loci quam alterius. et
sic semper moueretur ad quolibet partem loci infiniti vel semper quiesceret in
vna parte. Si vero tale corpus esset eutrogenium vel esset ex infinitis in
specie vel in numero. non ex infinitis in numero. quia tunc oporteret aliquam ma
gnitudinem esse infinitam quam alias corruperet. Si ex infinitis specie cum quilibet
habet locum determinatum naturalem sibi sequeretur quod essent infinita loca
naturalia determinata secundum speciem quod falsum est. et circa hanc rationem
dicit anaxagoras signans rationem quietis infiniti. quia seorsum seorsum
eo quod est in seipso et non in alio. Quam rationem improbat philosophus dupliciter
Primo. quia dicit quare infinitum non mouetur. et non quare aptum nature
est moueri. et tamen non omne mouetur quod est aptum nature moueri. se
cut terra quiescens in medio. sed hoc non est. quia est in seipso. sed quia ha
bet grauitatem per quam in medio quiescit. Secundo sic. si infinitum
quiesceret. quod est in seipso eadem ratione quelibet pars eius semper desce
ret cum esset in seipso. Tercia ratio. omne corpus sensibile est graue vltis

Physicorum

ne fin antiquos. si primum naturaliter fertur ad medium. Si secundus naturaliter fertur sursum et a medio. ergo si sit aliqd corpus naturale infinitum oportet qd in eo sit sursum et deorsum et medium sed in infinito non potest dari sursum neqz medium neqz deorsum cum in eo non sint extrema igitur et

Quarta ro. Omne corp⁹ sensibile est in aliquo loco. s; tñ sunt sex dñe loci distincte nō quo ad nos sed ex natura rei q̄ sunt sursum deorsum aut retro dextrum et sinistrum. s; in infinito nō potest esse dicte dñe positōis. s; nullū est corpus actu infinitū Quinta ro. si esset corpus sensibile actu infinitū haberet locū infinitū. qz oē corp⁹ sensibile est in loco et qd ē in loco est in aliq̄ loco particulari. s; hoc est impossibile qd habeat locū infinitū cum de rōe loci sit circū dare et p̄tinere locatū. ergo nullum corpus sensibile est actu infinitum

Ad rōnes An oppositū. Ad primam dicit qd mot⁹ celli nō est infinitus quātum ad extēsiōē sui mobilis et spacij supra quod est. sed solū est infinitus p̄ reiteratōē earū dē p̄tū mobilis finiti p̄ idē sepatū. Ad secundam dicit. qd celum est diuisibile in rōe quātūtatē mathematicē aut sup̄naturaliter. sed nō p̄ actōē naturę et sic negat p̄sequentiā. Ad p̄batōē dicitur qd auctoritas debz intelligi de potentia ad esse que nō differt ab actu fin duratōē et nō de potentia ad operari. Ad tertiam dicitur qd non semper p̄uatiue op̄posita actu reperiuntur in subiecto. sed cum vnum sit in actu sufficit qd alterum sit in potentia.

Quod quidē igitur actu nō sit corpus infinitum manifestū ex his. Quod autē si nō sit infinitū. simpliciter multa impossibilia accidant manifestū est. temporis em̄ erit quoddam principium et finis. Et magnitudines nō erunt semper diuisibiles in magnitudines. Et numerus nō erit infinitus. Cum autē de terminatis. sic neutro modo videtur p̄tingere. ob hoc videlicet et manifestū qd sic qdē est. sic autē nō. Dicit igitur esse aliqd qdē potentia. aliud vero actu. Et infinitū ē qdē appositōē ē aut et ablatōē. Magnitudo autē qdē actu nō sit infinita dictum est. Diuisione autē est. Nō em̄ difficile interimere indiuisibiles lineas. Relinquitur igitur potentia esse infinitum Non oportet autem potentia ens accipere sicut si possibile sit hoc statuas esse quod erit hec statua. sic et infinitum quod erit actu. Sed quoniam multipliciter est esse quemadmodū dies est. et agō in semper aliud et aliud fieri. sic et infinitum ē. Et nāqz in his est et potentia et actu. Olympia em̄ sunt et in posse agōnem fieri. et in eo quod sit. Alter autē et in tempore manifestū qd infinitū et hominibus et diuisione magnitudinum.

Tercius liber

Om̄ino quidē eū sic est infinitū in semper aliud et aliud acci-
piendo. et acceptū quidē semper esse finitū. sed semper alter et
alter. Quare infinitū nō oportet accipere sicut hoc aliquid. vt
hominē aut domū sed sicut dies dicitur. et agō quibz esse nō
sicut substantia quedā facta est. sed in generatōne aut corrup-
tione finitū quod accipitur. sed semper alter et alter. Et in
magnitudinibz quidē permanente accepto hoc accidit. in ho-
minibz aut et tpe corruptis. sic vt nō sit deficere. Quod autē
fm̄ appositōem. idem quodāmodo est et qd̄ est fm̄ diuisiones
Infinito autē fm̄ appositōe sit e contrario. fm̄ qz eū diuisum
videtur infinitū. sic appositū videbit aliquid determinatū In
finita eū magnitudine si accipiens aliquis determinatū acci-
piet eadē ratōne. nō eandē aliquā magnitudinē ratōne accipi-
ens nō transibit finitū. Si vero sic augmentet ratōne. vt sem-
per eandē aliquā sit accipere magnitudinē. trāsbibit finitū. ppter
id quod om̄e finitū remouet a quolibet finito. Aliter quidem
igitur nō est sic aut est infinitū potentia qz et diuisione. Et ac-
tu autē est. sicut diem esse dicimus et agōnē. et potētia sic sicut
materia. et nō p se sicut finitū. Et fm̄ appositōem igitur sic in-
finitum potentia est. quod idē dicimus quodāmodo esse ei qd̄
est fm̄ diuisionē. Semper qdē eū aliqd̄ ipsius extra est accipe-
re. B̄ tamen excellit oēs determinatā magnitudinē sicut in di-
uisione excellit om̄e determinatū et erit minus. Quare excelle-
re om̄e fm̄ appositōem. neqz potentia possibile est esse. si qd̄
nō est fm̄ accidens actu infinitū. sicut dicunt physio logi. extra
corpus mundi cuius substantia est aer aut aliud huiusmodi.
Sed si nō possibile est. qz infinitū corpus sensibile actu sit ma-
nifestū qz neqz potentia vtiqz erit fm̄ appositōem. sed aut si-
cut dictum est e contrario diuisioni. aut nullo modo. Quoniā
et plato propter hoc infinita duo fecit. quia et in augmentū vt
detur excellere et in infinitum abire et ad annihilatōem faciēs
tamen duo vt duobz non vtitur. neqz eū in numeris qd̄ fm̄
diuisionē infinitū est. Unitas eū minimū ē. neqz in augmentū
est. Usqz nāqz decem facit numerum.

Queritur Vtqz infinitum in potentia in rebus naturalibz
ponatur Arguit qz nō. qz om̄is potētia reduz

Physicorū

abilis est ad actū eo q̄ illa potentia est frustra q̄ ad actū reduci non p̄o-
Si ergo infinitū in potētia reperiat in rebz naturalibz q̄nc̄ poterit redu-
ci ad actū quod p̄us improbatū est. Sec̄do sic. entia naturalia sunt de-
terminata ad maximū & ad minimū. ergo nō p̄t. p̄cedi in infinitū nec fm̄
diuisionem nec fm̄ appositōem. ergo in eis nō est infinitum in potētia.

Tercio sic. si in rebz naturalibz esset infinitū in potētia maxime eēt
in diuisione magnitudinis. sed hoc nō. q̄z om̄ne infinitū p̄ ablatōem finiti
eandem p̄sumitur. In oppositū est p̄hs in textu. Pro responsione ē

Sciendū p̄mo. q̄ postq̄z p̄hs disputatiue inq̄siuit de infinito arguē-
do qd̄ sit & etiā qd̄ nō sit. Hic p̄nr̄ circa ip̄m veritatē determinat ostē-
dendo qualiter est & qualiter nō est determinando de ip̄o questionē si ē.

Sec̄do ostendit de ip̄o qd̄ sit & qd̄ nō sit determinando de ip̄o questionē
ut qd̄ est. Tercio assignat ratios que ab antiquis infinito attribuun-
tur determinando de ip̄o questionē qz est et p̄ter qd̄. vnde circa p̄mu &
p̄bat q̄ infinitū aliq̄ mō ē & aliq̄ mō nō est. qz nullū corp̄ infinitū est. er-
go infinitū aliquo mō nō est. Et si om̄ino tolleret infinitū multa seq̄ren-
tur inconuenientia. Primo qz tempus nō erit infinitū. sed p̄ncipiū & fi-
nem habebit. Sec̄do seq̄tur q̄ magnitudo nō esset diuisibilis in semp̄
diuisibilia. Tercio q̄ numerus nō esset augmētabilis in infinitū. ergo
infinitū aliquo mō est. sed ad videndū de ip̄o qualiter sit est. Scien-
dum sec̄do. q̄ aliq̄d dicit̄ esse duplt̄. sc̄z in potētia et in actu & adhuc aliq̄
qd̄ dicitur esse in potētia duplt̄. Uno mō in potētia ad actum. com-
plerum & p̄fectum sic q̄ p̄us est in potētia anteq̄z est totum simul in ac-
tu. vt homo vel domus veles dicitur in potētia ad formam statue et
isto modo infinitū nō dicitur esse in potētia. qz tunc quādoq̄ erit in ac-
tu. Alio mō d̄: aliq̄d esse in potētia ad actū imp̄fectū et p̄mixtum potē-
tie que solum est fieri sic q̄ nuncq̄ actu simul totum existit. vt dies cuius
esse p̄sistit in fieri. qz cum vna pars sit alia pars p̄terit & alia expectatur
et hoc modo infinitū est in potētia. Sciendū tercio. q̄ infinitū in rpe
et in generatōibz repitur. quodā mō silt̄ et quodā mō dissimilt̄ ad infini-
tum qd̄ est in diuisione magnitudinū & in appositōe numeroz. Silt̄ qd̄ ē
qz vbiq̄z est infinitū ibi est semp̄ aliud & aliud posse accipere sive in suc-
cessiuis sive in p̄manentibz & illud actu acceptū est semp̄ actu finitū. Sz
dissimilt̄ repitur in ip̄is. qz id qd̄ acceptū est actu in cursu r̄pis & genera-
tione nō p̄manet sed corrūp̄it̄. sz qz alia ps̄ r̄pis immediate succedit. id
tempus nō desinit. sed in diuisione magnitudinis & in appositōe nume-
roz. illud qd̄ est acceptū totū simul p̄manet. Sciendū quarto. q̄ infi-
nium quodā mō repitur similt̄ in magnitudinibz fm̄ diuisionē & in nu-
meris fm̄ appositōem & quodā mō dissilt̄. duplt̄ tñ p̄t fieri diuisio magni-
tudinis. vno mō seruando eandē p̄portōem & nō eandē quantitātē. vt si
qs̄ lineam bipedale diuiserit in duas medietates & iteruz medietatez in
duas & sic p̄sequenter seruare eadē p̄portio. Et hoc modo in diuisione
magnitudinis p̄t esse p̄cessus in infinitū. Alio mō p̄t fieri diuisio seruan-
do eandē q̄ntitatem et nō p̄portōem eandē. vt si qs̄ a linea decem pedum
p̄mo acciperit vniū pedem & deit̄ aliū & sic p̄nr̄ seruando eandem p̄portō-
nem. ita q̄ tota lineā ad vnum pedem erat in p̄portōe decupla & in ac-

Tertius liber

ceptione scđi erat in proportōe nocuplia. Et isto mō in diuisione magnitudinis nō ptingit pcessus in infinitū. qz vt dicit in textu. omne infinitū remouetur quolibet finito accepto. Et qz illud qđ est acceptum p diuisionem contingit apponere numero. ideo quo ad hoc similiter est infinitū in magnitudinibus fm diuisione. z in numero quo ad appositionem. Sed dissimiliter reperitur in ipis. quia in infinito fm diuisione ptingit excedere omnem determinatam quantitatē in minus sed in infinito fm appositionem non contingit excedere omnem determinatam magnitudinem in maius quia si sic sequeretur qz posset dari aliquod corpus actu infinitum qđ superius est improbatū sicut aliqđ p hī ponebāt aliqđ corpus infinitū extra celum. p̄na. pbat. qz nō p̄t fieri appositio in infinitū sic qz excederet quibet determinata q̄ritas nisi esset corpus actu infinitū a quo posset fieri cōtinua ablatio p̄rium. Ex dictis infert p̄hs qz licet plato ponebat duo infinita sicut magnū z puū. nō tamē bñ vrebāt ipis. quod p̄z. qz dicebat qz numerus est tota suba rez. mō in numero nō ptingit pcedere in infinitū fm diuisione. qz deueniendū est ad vnitatem que est in diuisibilis. Similiter fm ipm nō ptingit pcedere in infinitū fm appositionem. quia fm ipm spēs numeri solum multiplicantur vsqz ad decem z cum venimus ad decem resumimus spēs p̄us acceptas dicendo vñ decem duodecim zc. Tunc sequitur responsalis Conclusio. In rebz naturalibus inuenit̄ infinitū in potentia fm modum p̄us dictum qđ p̄batur. qz infinitum aliquo mō est alias incōuenientia adducta sequentur. vel ergo actu vel potentia cū actus et potentia diuidunt ens et quilibet genus entis. sed nō est in actu vt p̄us dictum est. ergo oportet qz est in potentia et nō est in potentia ad actū cōpletum. ergo est in potentia ad actū incōpletum et successiuū qui semp est fieri et nunq̄ in facto esse

Ad rōnes An oppositū Ad p̄mam d̄z. quod aliqđ eomō quo est in potentia p̄t reduci ad actū et si est in potentia ad actū cōpletū reducitur ad actū cōpletū z p̄fectum z si est in potentia ad actum successiuū reducitur ad tale actum incōpletū z successiuum. Ad scđam d̄z. qz entia naturalia considerata in esse naturali et quantū ad suas spēs determinatas sunt determinata ad maximū z ad minimū. Sed si p̄siderantur in esse corporis vel cōtinui in cōmuni nō sunt determinata ad minimū. qz omne p̄tinuum est diuisibile in infinitū. Ad terciam partz solutio ex dictis.

Cedit aut̄ p̄rarū esse infinitum q̄s sicut dicūt. Non em̄ cuius nihil est extra. sed cuius semp aliqđ est extra hoc infinitū est. Signū aut̄ est hui⁹ et nāqz anulos dicūt infinitos vt habētes circulatōem. qz sp̄ est extra accipere fm similitudinē quādā dicentes. nō tñ pprie Oportet em̄ et h̄ esse. et nō aliqñ idē recipi. In circulo aut̄ nō sic fit. sed sp̄ quod est p̄sequenter solū alterz. nō tñ ab om̄ibz p̄tibz p̄us sūl acceptz. Infinitū qđe igit̄ hoc ē cuius fm quantitatē accipientibz sp̄ est

Physicorum

aliquid accipere extra: Quod autem nihil est extra hoc perfectum est et totum. Sic enim definiuimus totum cui nihil abest. ut homines totum aut archam. Sicut autem singulare. sic et quod proprie ut quod totum cuius omnino nihil est extra Quod autem absentia extra est. non omne est cui abest. Totum autem et perfectum aut idem penitus. aut proximum finem naturam est. Perfectum autem suum est habens finem. Finis autem terminus est. Unde melius opinandum permenidem mellisso dicere. Hic quidem enim infinitum totum dicit. Totum autem finiri a medio eque pugnans. Non enim sicut lino lino est continuare. et omnium et totum infinitum. Quoniam hinc accipiunt dignitatem de infinito quod est omnia continens. et omnia in seipso habens. propter id quod habet similitudinem quandam cum toto. Est enim infinitum perfectionis materia magnitudinis. et quod potentia totum est. actu vero non. Diuisibile autem est et ad presumptorem et ad oppositam appositorem. Totum autem infinitum non finem se ipsum a aliud. Et non continetur in quantum est infinitum. Unde ignotum est in quantum est infinitum. Speciem enim non habet materia. Ergo manifestum est quod magis in ratione partis sit infinitum quam totius pars enim materia totius. sicut es statue. Quoniam si pertinet in sensibilibus et in intelligibilibus magnam et paruum oportuit continere intelligibilia. Inconueniens autem et impossibile ignotum et indeterminatum continere et determinare. Secundum rationem autem accidit. et quod finem appositionem non esse videri infinitum sic. ut omnes excellat magnitudinem. In diuisione autem esse. pertinet enim sicut materia in infinitum. pertinet autem species. Rationabiliter autem est et in numero quod ad numerum esse terminum ad plus autem species omnes excellere multitudinem. In magnitudinibus autem e contrario. In minus quod excellere omnes magnitudinem. sed in maius non esse magnitudinem infinitam. Causa autem est. quod unum est indiuisibile quodcumque unum sit. ut homo unus homo et non multi. Numerus autem est uno plura et quilibet quodam. Quare necesse est stare. ad indiuisibile. Duo namque et tria denotatiua nomina sunt sicut aliorum numerorum unusquisque. In plus autem species est intelligere. Infinitum autem sunt decisiones magnitudinis. Quare potentia quod est. actu vero non. sed semper excellit acceptum omnem multitudinem determinatam. Sed non separabilis est huius numerus decisione neque manet infinitas. sed sit semper sicut et tempus et numerus temporis. In magnitudinibus autem

Tercius liber

contrariū est. Dimidit autē in infinita continuū. In maius autē
nō est infinitū. Quantū em̄ contingit potentia esse et actu con
tingit tantū esse. Quare quoniam infinita est nulla magnitudo
sensibilis. non contingit om̄is excellentiā esse magnitudinis
determinate. Esset em̄ utiq; aliquid in celo maius. Infini
tum autē non idem est in motu et magnitudine et tempore tan
q̄s vna quadā natura. sed fin posteriū dicitur differentiā fin
priū. Ut motus quidē. quia prior est magnitudo in qua mo
uetur. aut alteratur. aut augmentatur. Tempus autē propter
motū. Hunc quidem em̄ vturur his. posteriū autē tētabim̄
dicere et quid est vnūquodq; et q̄ om̄is magnitudo sit in ma
gnitudines diuisibilis. Nō remouet autē ratio hec neq; ma
thematicos a consideratōne auferes sic esse aliquid infinitū vt
actu sit in augmentū intransibile. Neq; em̄ sicut indigent infi
nito. Neq; em̄ vtunt sic sed solū esse quātūcumq; velint finitā.
Maxime autē magnitudinē fin eandē inest secari ratōem. quā
tūcumq; magnitudo sit altera. Quare ad demonstrandū qui
dem illo modo nihil differret. Esse autē in existentib; crit mag
nitudinibus. Quoniam autē cause diuise sunt quadrisarie. mani
festū q̄ sicut materia infiniti causa est. et quod esse q̄dē ipi pri
uariū est. Per se subiectū p̄tinuū et sensibile est. Videtur autē
et om̄es alij sicut et materia vtentes infinito. Unde inconue
niens est continens ipm̄ facere sed nō contentū. Reliquū
autē est aggredi. fin quas ratōnes infinitum esse videtur. nō so
lum potentia sed sicut determinatū est. Alia quidē ipoz nō ne
cessaria sunt. Alia vero habent quasdā veras p̄trietates. Ne
q; em̄ vt generatio non deficiat necessariū est infinitū esse actu
sensibile corpus. Contingit em̄ alterius corrupōem alterius
generatōem esse cum om̄e finitū sit. Amplius tangit et finiri
alter est. Hoc q̄dem em̄ ad aliquid et cuiusdā. Tangit em̄ all
quid om̄e et finitū alicui accidit. Finitū autē nō aliqd est. neq;
tangere contingenti contingens est. Intelligētie autē crede
re inconueniens. Nō em̄ in re abūdantia et defectus est. si in
telligentia. Vnūquodq; em̄ nostrū utiq; intelliget aliq̄s multi
plicē se ipō augmentās infinitū. S; nō propter hoc extra aliqd
est aut extra tantā magnitudinē. quā habemus quāuis intelli

Physicorum

git aliq̄s. sed quoniam aliq̄d est hoc accidit Tempus aut̄ et motus infinita sunt et intelligentia non permanente accepto. Magnitudo aut̄ neque in diuisione neque intelligibili augmentatōe infinitum. Sed de infinito quidem quod est et quod non est. et quid est dictum est.

Queritur Utrum definitio infiniti sit bene assignata cum dicitur Infinitum est cuius quantitate accipiētibz semper est aliq̄d extra accipere. Arguitur quod non. quia si sic sequeretur quod omnis magnitudo esset infinita nam accepta quacumque magnitudinis precontingit aliam accipere et sic semper contingeret extra premissam acceptam aliquid accipere. Secundo sic. extra illud quod omnia continet nihil contingit accipere. sed infinitum omnia continet. ergo nihil contingit extra ipsum accipere. In oppositum est philosophus in textu Pro responsione. Sciendum quod postquam philosophus ostendit quod sit et quod non sit infinitum. Hic consequenter ostendit quid sit et quid non sit infinitum. Et illa definitione data assignat rationes antiquorum que infinito conueniunt et recitat quandam definitionem infiniti positam ab antiquis. quidam enim antiqui sic definiunt ipsum. Infinitum est extra quod nihil est et per consequens infinito ratio nem totius attribuerunt prius dixerunt quod infinitum omnia intra se continet sed philosophus hanc oppositum illoz evertit. quia infinitum habet magis rationes partium quam totum et magis partem quam continentem. **Conclusio prima.** Definitio infiniti philosophus posita est sufficienter. probatur philosophus per signum. quia multi dicunt anulos esse infinitos propter circularitatem in quibus partes sibi inuicem succedunt continue et accepta una contingit aliam accipere. si propter hanc causam anuli dicuntur infiniti sequitur quod infinitum est cuius quantitate accipientibus semper est aliq̄d extra sumere. verum est tamen quod anuli non dicuntur propter infinitum sed solum similitudine. **Conclusio secunda.** Antiqui male definebant infinitum dicentes ipsum esse extra quod nihil est. probatur. quia illud extra quod nihil est dicitur totum et totum dicitur quod habet omnia requisita ad complementum eius. ut homo vel domus. motus totum et perfectum sunt penitus idem vel sibi inuicem prima et perfectio rei sumitur a forma que ponit finem. Infinitum autem caret fine. ergo imperfectum. et per consequens illa definitio ab antiquis posita male attribuitur infinito. **Conclusio tertia.** Infinitum non continet sed magis habet rationem partem quam continentem. patet conclusio. quia infinitum habet modum materie cum sit tamen in potentia et non in actu. sed materie preuenit ratio imperfecti et contineri et non continere. ergo infinitum magis habet rationem partem quam continentem. **Et predictis infert philosophus tria prima sunt quod infinitum in quantum huiusmodi est ignotum partem quod est sicut materia non habens formam. materia autem non cognoscitur nisi per formam. ergo infinitum in quantum huiusmodi est ignotum. Secundo infert philosophus quod infinitum magis habet rationem partem quam totius. patet quia materia ad totum comparatur ut pars. sed infinitum habet rationem materie. ut dicitur est eo quod solum est in potentia igitur bene dicitur in textu. Si infinitum sit causa vel principium oportet quod sit principium materiale et sic infinito conuenit ratio materie non accepte sed forma. sed materie accepte sub ratione. quia ratio infiniti est in ratione consistit. **Tercio infert falsitatem opinionis platonis****

Tercius liber

ponentis infinitū tā in sensibilibz q̄ in intelligibilibz et ipm infinitū p̄s-
nere sensibilia et intelligibilia hoc em̄ falsum e. qz infinitū in q̄tu h̄mōi est
ignotū. q̄ nō trinet ea q̄ sunt fm̄ se nora s̄ intelligibilia sunt h̄mōi. **¶**
¶ Dubitat p̄mo. **¶** Utr̄ infinitū eodē mō repiatur in magnitudine et
in numero fm̄ diuisione et appōem. **¶** Ad dubiū d̄r qz in numeris p̄ diuisi-
onem nō itur in infinitū. p̄batur qz in numeris p̄ diuisione puenit vsq̄
ad vnitatē. s̄ vnitā est indiuisibilis. ergo in numeris nō est p̄cessus in
infinitū fm̄ diuisione. **¶** Dicitur sc̄do. qz in numeris appositio vadit in in-
finitū. p̄z qz multitudo causat p̄ diuisione magnitudinis q̄ vadit in in-
finitū. **¶** Et qz p̄ n̄ero apponi q̄ d̄ eā p̄tinuo ablatū seq̄tur. appositio in
numeris p̄cedit in infinitum. **¶** Dicit̄ tercio. qz in magnitudinibz diuisi-
o p̄cedit in infinitū. qz de natura p̄tinui est qz cōponat̄ ex diuisibilibz q̄
nunq̄ p̄nt̄ auferri p̄ diuisione. ergo talis diuisio p̄cedit in infinitū nō tū
in actu sed potentia. **¶** Dicit̄ quarto. qz in magnitudine non p̄cedit in
infinitū fm̄ appositōem nec actu nec potētia. p̄z qz quantū aliqd̄ ē in po-
tentia fm̄ extensionē magnitudinis tm̄ p̄r eē in actu. qz extensio magnitu-
dinis p̄seq̄tur formā q̄ est actus et terminus eius. ideo si sit aliqua maḡ
nitudo fm̄ appositōem infinita in potentia q̄nq̄ erit in actu. q̄ cū sic esset
in potētia materie alicuius corp̄is qz cresceret in infinitū seq̄tur qz eēt cor-
pus sensibile actu infinitū et qz eēt aliqd̄ celo maius. s̄ hoc est impossibi-
le. **¶** Atqz p̄z falsitas quorundā dicentū qz materia est in potentia ad
quācūqz quantitatē. nā materia nō est in potentia nisi ad determina-
tam quantitatē. et sic p̄z respōsio ad dubiū qz econuerso se habent appo-
sicio et diuisio in numeris et in magnitudinibz vt iam paruit.
¶ Dubitatur sc̄do. **¶** Utr̄ infinitum eque p̄mo reperiatur in tempore
et motu et magnitudine. **¶** Dicit̄ qz nō. qz infinitum p̄mo quantitati cō-
uenit. sed motus est quantus p̄ magnitudinem et tempus per motū. et
go infinitū p̄mo repletur in magnitudine q̄s in motu et in motu q̄s in tpe.
¶ Dubitatur tercio. **¶** Qualiter mathematici vtunt̄ infinito quantuz
ad extensionem in magnitudinibz cū nō possent esse magnitudo actu infini-
ta. **¶** Dicitur qz mathematicus nō vtitur magnitudine actu infinita.
sed indiget magnitudine infinita fm̄ indeterminatōem quātitatis cuius-
uscūqz ad suam demonstratōem vt ex ea possent trahere quācūqz maḡ
nitudinē voluerit et isto modo intelligit cum dicit̄ detur linea infinita et
detur linea tante quantitat̄is vt ab ea possit subtrahere quantitatē quā
voluerit.

Ad ratōes Ante oppositum. **¶** Ad p̄mam dicitur qz maḡ
nitudo solum est infinita fm̄ potentiam diuisi-
onis et nō fm̄ extensionem. qz illo modo opōteret qz data aliqua parte
magnitudinis possent p̄tinue accipi alie pres̄ eius d̄e quātitatis nō relin-
quendo pres̄ pus acceptas. **¶** Ad sc̄dam partē solutio ex dictis.

Et in hoc finitur tercius liber p̄phico.